

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладами освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА В ЗДО ЗАКАРПАТТЯ

ФІЛЕКІ ГЕНРІЕТТА-АННА ЮЛІВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 103-Вн від 23.11.2022 року

Науковий керівник:

Гутгерер Єва Войтехівна,
старший викладач

Завідувач кафедри:

Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 2023

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
зкладами освіти**

Кваліфікаційна робота
ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА В ЗДО ЗАКАРПАТТЯ

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Філекі Генрігетта-Анна Юліївна

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник: **Гуттерер Єва Войтехівна,**
старший викладач

Рецензент: **Чопак Єва Василівна,**
старший викладач

Берегове
2023

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

**Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatás- és Intézményvezetés
Tanszék**

GYERMEKIRODALOM A KÁRPÁTALJAI ÓVODÁKBAN Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Füleki Henrietta-Anna

IV. évfolyamoshallgató

Képzési program:012 Óvodapedagógia

Témavezető:**Hutterer Éva**

adjunktus

Recenzens:**Csopák Éva**

adjunktus

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1.Характер дитячі літератури	8
1.1. Поняття дитячої літератури	8
1.2.Короткий огляд історії угорської дитячої літератури.....	12
1.3.Угорськакультура на Закарпаті	16
2. Важливі постаті закарпатської дитячої літератури.....	21
2.1 Колекції дитячих іграшок	25
2.2. 5-річний огляддитячого журналу Ірка.....	27
3. Дослідження: Матеріал і метод дослідження	39
3.1. Мета дослідження.....	39
3.2.Гіпотези.....	39
3.3. Місце та обставини дослідження	39
3.4. Презентація результатів	40
3.5. Висновки.....	54
Висновки	56
Резюме.....	57
Використана література.....	58
Додаток.....	59

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	6
1.A gyermekirodalom jellemzői.....	8
1.1. A gyermekirodalom fogalma.....	8
1.2.A magyar gyermekirodalom történetének vázlatosáttekintése	12
1.3. A magyar kultúra Kárpátalján	16
2.A kárpátaljai magyar gyermekirodalom fontosabb személyiségei.....	21
2.1. Gyermekjáték-gyűjtemények.....	25
2.2. Az Irka gyermeklap 5 éves áttekintése	27
3.Kutatás: A kutatás anyaga és módszere.....	39
3.1.A kutatás célja.....	39
3.2.Hipotézisek	39
3.3.A kutatás helyszíne, körülményei	39
3.4.Az eredmények bemutatása	40
3.5. Következtetések	54
Összegzés	56
Rezumé.....	57
Felhasznált irodalom	58
Melléklet	59

BEVEZETÉS

Szakedolgozatom témája Gyermekirodalom a kárpátaljai óvodákban. Az olvasás és ezáltal a gyermekirodalom alapvető szükségletek elégit ki, ezért a téma feldolgozását óvodapedagógusként fontosnak tartom. A lelki szükségletek mellett az irodalomnak a kultúra közvetítésében is jelentős szerepe van. Ezért indokolt, hogy ne csak a felnőttek számára legyen hozzáférhető az irodalom, különösen a magyar irodalom, hanem a gyermekek számára is, hisz ők a következő generáció, ők jelentik közösségünk jövőjét. Már óvodáskortól fontos ezért a költészet eszközeivel megvalósuló nevelés, személyiségformálás.

Szakedolgozatom célja ennek megfelelően a gyermekirodalom fogalmának és történetének vázlatos áttekintése, majd annak feltárása, hogy a kárpátaljai magyar óvodákban a pedagógusok mennyire ismerik és használják a gyermekirodalmi alkotásokat munkájuk során.

A téma aktualitását az is adja, hogy a gyermekirodalom nap mint nap bővül, ezért a klasszikus szépirodalmi alkotások mellett jó ha a kortárs szépirodalmi alkotásokat is ismerjük és használjuk pedagógusi munkánk során.

Szakedolgozatom megírása során számos szakirodalom és szakirodalmi forrás állt a segítségemre. Kiemelten fontosnak tartom Sándor Judit (2005): *Gyermek- és ifjúsági irodalom*, valamint Gombos Péter (2018): *A gyermekirodalom nyelve (zete)*, Hájas Csilla (2015): *A tekintélytagadó hullám példái a magyar gyermekirodalomban* és Bárdos József – Galuska László Pál (2013): *Fejezetek a gyermekirodalomból* című munkáját.

A szakirodalom feldolgozása segített a téma áttekintésében, hogy jobban átlássam a magyar gyermekirodalom kialakulását, fejlődését. A szakirodalom számomra útmutató volt, hogy megértsem, mennyire elengedhetetlen az óvodában a mese, a mondóka, a költészet, és milyen nagy hatással van a gyermekek fejlődésére.

Szakedolgozatom szakirodalmi feldolgozásból és önálló kutatási részből áll. Az első fejezetben a gyermekirodalom fogalmát és osztályozási szempontjait igyekeztem bemutatni, a rendelkezésre álló szakirodalmak segítségével.

A második a kárpátaljai magyar gyermekírókat, azok jelentősebb műveit mutatom be. Ebben a fejezetben az Irka gyermeklap áttekinttetése is megtalálható, 5 évre visszamenőleg, kigyűjtöttem és lejegyeztem a gyermeklapban található meséket és verseket, azok szerzőit.

A harmadik fejezet a Tiszaújlaki kistérség óvodáiban elvégzett felmérés eredményeit tartalmazza. Kutatásom célja az volt, hogy megtudjam, hány óvodapedagógus alkalmazza a kárpátaljai gyermekirodalmat a gyermekek nevelésében.

A szakdolgozatomban feldolgozott irodalom és az önálló kutatási eredmények is hozzájárultak ahhoz, hogy pedagógusi munkámat eredményesebben végezzem és a gyermekek mindnapjait a mese, a mondóka és gyermekirodalom segítségével tegyem változatosabbá.

1. A GYERMEKIRODALOM JELLEMZŐI

A gyermekirodalom a gyerekeknek szánt irodalmat jelenti. Vannak azonban olyan könyvek, amelyek felnőtteknek íródtak, de a gyerekek is olvassák, így váltak gyermekirodalommá.

Sándor Judit *Gyermek- és ifjúsági irodalom*című könyvében a gyermekirodalom kezdetét 1890-től számítja, Bezerédj Amalia Flóri könyvéből, amely 1840-ben jelent meg. A gyermekirodalom fogalma az elmúlt évszázadok során jelentős változásokon ment keresztül, és egyre inkább differenciálódott. Életkoronként és közösségenként eltérően értelmezzük az irodalmat (Sándor, 2005).

1.1. A gyermekirodalom fogalma

A gyermekirodalom ugyanolyan gazdag és szerteágazó, mint maga a világirodalom, vagy mint egy-egy nemzet irodalma (Lukáts, 2013). Bárdos József és Galuska László Pál könyve jól áttekinthető rendszerbe foglalja a gyermekirodalom alkotórészeit, lehetséges felosztásokat és meghatározásokat is kínál, lezárt és egyedül érvényes definíciót azonban csak mértékkel ad.

A népköltészetet kitüntetett hely illeti meg a gyermekirodalomban. Ezen belül a mese világtörténete is nagyban kapcsolódik a gyermekirodalomhoz, az európai meseirodalom a mitológiáktól, a 19 század egységesített nyelvű és műmeséin át napjainkig vezet, a magyar népmese is szervesen tagozódik ebbe a folyamatba. A szakirodalom kiemeli, hogy mennyire nem mindegy, milyen mesét mondunk gyermekeinknek, vagy olvastatunk velük, hiszen a közös európai kulturális kincset és az erkölcsi világ alapjait az igényes meséken keresztül ismerhetik meg és építik be a gyerekek a tudatukba (Lukáts, 2013).

A meseregény a serdültebb gyermekirodalmi élménye. Célszerű, ha ezeket az alkotásokat a befogadó oldaláról vizsgáljuk meg. A világ gyermekirodalmából ide sorolható *Micimackó* és a *Mary Poppins*, a magyar kínálatból a *Négyszögletű kerek erdő* és a *Tündér Lala*, sok más egyéb mellett. A meseregény lényege, hogy kialakuljon a gyermekolvasó erkölcsi érzéke, és a meséből megerősítést nyerjen, miközben a mű konfliktushelyzeteivel, a veszély lényegével, a hős alakjával és a katarzissal is megismerkedjen (Lukáts, 2013).

A gyermekirodalom legendás helyzetei és alakjai valójában a világirodalomban kelnek életre, és az idők folyamán kerül át némelyikük a gyermekirodalomba, de közöttük mitológiai történetek, bibliai alakok és történetek ugyanúgy helyet kapnak, mint a magyar irodalomból és történelemből Búvár Kund vagy Kinizsi Pál, Mátyás király vagy Attila hun fejedelem alakja. A legendás alakok között kiemelt hely illeti meg *Robinson*, *Robin Hood*, *Don Quijotét*, *Gullivert*, *Ivanhoe-t*, *Münchhausen bárót*, Lamb Shakespeare-figuráit – változó sikerrel és határfokkal (Lukáts, 2013).

A világirodalomból a gyermekirodalomba átkerült szerzőkkel rövid, de alapos tanulmányok ismertetik meg az olvasót, a szülőt, a pedagógust és magát a diákot is. Valamint a fantasztikus irodalom 20. századi és kortárs művelői alkotják a sort.

A magyar gyermekirodalom hőskorából Bezerédj Amália *Flóri könyve*, Petőfi Sándor *János vitéz* c. műve, illetve Benedek Elek neve említődik meg, de Jókai, Mikszáth, Gárdonyi néhány műve szintén része lett idővel a hazai ifjúsági olvasmányoknak – sok közülük filmfeldolgozás formájában, ami a gyermekirodalomnak *sajátos*, újabb kori alakváltozatát is jelenti.

A gyermekújságok Magyarországon már a 19. század közepén megjelentek. Az *Én Újságom*, a *Zászlónk* tett szert tartós hírnévre, 1950 után a *Pajtás*, a *Kisdobos*, a 19. és a 20. századi szerzők közül pedig Pósa Lajos, Sebők Zsigmond, és Móra Ferenc életművének tekintélyes része gyermekirodalmi alkotásként lett ismert. Móricz Zsigmond a *Légy jó mindhalálig*, Molnár Ferenc *A Pál utcai fiúkkal*, Karinthy Frigyes a *Tanár úr kéremmel* lett a magyar gyermekolvasók kedvelt szerzője (Lukáts, 2013).

A gyermekirodalom fogalmának meghatározására léteznek az irodalmi kánon által elfogadott, esetleg egymással párhuzamosan létező definíciók: 1. Gyermekirodalom az a fajta szöveg, amit a gyerekek olvasnak, beleértve az ismeretterjesztő szövegeket is. 2. Gyermekirodalom a gyerekeknek szánt irodalom. 3. Gyermekirodalom a gyerekek által alkotott irodalom. 4. Gyermekirodalom a gyermekeknek szánt és a gyermekek által olvasott irodalom, és a gyermekek által létrehozott irodalom – és létezik még számtalan variációban (Sándor, 2005).

Léteznek olyan vélemények, melyek szerint a gyermekirodalom nem az úgynevezett felnőttirodalom integráns része, hanem csupán határán áll a szépirodalomnak. Az azonban általános konszenzusként feltételezhető, hogy a gyermekirodalom nem valamiféle csökkentett értékű irodalmat jelöl, hanem az irodalmi műveknek egy olyan sajátos csoportját, amelyet gyerekek is olvasnak, és

amely ezért nem választható le az úgynevezett magas, vagy felnőttirodalomról. A gyermekirodalom irodalomelméleti megalapozásának igénye ugyanakkor nemcsak napjainkban jelentkezik, az első értékes, önálló gyermekirodalommal foglalkozó munkák megjelenésétől jelen van az öndefiníció igénye.

Sándor Judit megállapítja, hogy egyes felnőtteknek írt, de gyerekek által olvasott könyvek így gyermekirodalommá váltak. Például Defoe, Mark Twain, Dickens, Jókai, Móricz, Gárdonyi munkái. *A kis herceget* is felnőtteknek írták, de gyerekirodalom lett. A gyermekirodalom 15-16 éves korig tartó, óvodás korú gyermekek számára készült, nincsenek határai, folyamatosan bővül, gazdagodik. A 20. században az irodalom felfedezi a gyermeket (Sándor, 2005).

A gyermekirodalom felosztása:

- irodalom, amelyet szándékosan a gyerekeknek írtak, pl. Nemes Nagy Ágnes, Janikovszky Éva és így tovább.
- irodalom, melyet nem gyerekeknek írtak, de mégis az lett: *Swift Gulliverje*, *Defoe Robinsonja*, *Gárdonyi Egri*.
- irodalom, melyek adaptációk, felnőtt alkotásokból lesznek gyermekirodalmak, például: Shakespeare mesék. Vagy a szerzők műveit is lerövidítik. A publicisztikai gyermekfolyóiratok ma: *Babar*, *Barbie*, *Csodaceruza*, *Kincskereső* és így tovább.

Sándor Judit ilyen műnemeket és műfajokat határoz meg a gyermekirodalomban:

- Líra: rövid, hangsúlyosan rímes szövegek, az idő jelentésének megfelelően rímelő, egyben ritmusos.
- Epika: a mesék, elbeszélések, mondák és kisregények.

A gyermekirodalom hosszabb prózai alkotásait sok szempontból lehet csoportosítani, a két legjelentősebb típus a meseregény és az ifjúsági regény (Sándor, 2005).

A gyerekek olvasási szokásai változásának függvényében módosul ennek az irodalomnak az értelmezői közössége, új értelmezési horizontok jelennek meg, ezek pedig újabb olvasási preferenciákat hoznak létre. A folyamat „szépséghibája“, hogy nem egyenrangú felek vesznek részt a gyermekirodalom fogalmának alakításában, hiszen az értelmező közösség, az irodalmi kánon kialakítói felnőttek. S mivel a gyermekirodalmat fogyasztók népes tábora is gyakorlatilag felnőttekből áll ők választják, ők vásárolják a könyveket (Sándor, 2005).

A probléma egyik részét képezik a gyermekirodalmi alkotások megkülönböztetésének szempontjai, az irodalom újraelosztása nem esztétikai értelemben, hanem pusztán fejlesztő-lélektani, ugyanakkor pedagógiai szempontból valósul meg.

A gyermek- és ifjúsági irodalom leckét ad magyarságból is. A gyerek olvas, és közben az anyanyelvét is tanulja. Erkölcsi jóra is nevel a gyermekirodalom. A jó gyerekkönyv, az általa kiváltott intenzív esztétikai élmény mindenkor pozitív nevelő hatású.

A tinédzsereknek maguknak kell megtalálniuk a könyvet. Amit közvetíteni lehet, az a légkör, a kíváncsiság és a kíváncsiság, a nyitottság, ami egyben függetlenséget is jelent. De az irodalom művészet, s mint ilyen, nem csupán a világ megismerésének egyik eszköze, hanem egy sajátos megismerés, tehát az iskolában is ennek megfelelően kellene tárgyalni róla. Az iskola irodalomközvetítése köztudomásúan hiányos: megkérdőjelezhető az oktatási rendszer korosztályos besorolása, az ajánlott vagy éppen íratlanul is kötelezően feldolgozandó művek listája. Ugyanis, ha a gyermekirodalom gyerekek által olvasott irodalom, akkor a gyermekirodalom a gyerekek szabad olvasmánya kell, hogy legyen. Mihelyt iskolai feladatként kerül a gyerek kezébe, máris más megítélés alá esik nemcsak a szülők és a pedagógusok, hanem az olvasó gyerek részéről is.

Felmerül még az a probléma, hogy ha az iskola célja a szabad véleményalkotásra és választásra képes gyermekek, tinédzserek és felnőttek nevelése, akkor az ifjúsági jelző teljesen kizárható a gyermek- és ifjúsági irodalomból, hiszen a tinédzser mindenképpen képes önállóan választani az olvasáshoz szükséges anyagot. Az olvasóképzés célja éppen az említett gyermek/felnőtt olvasó nevelése, aki képes önállóan dönteni, van bátor véleményt nyilvánítani, de ettől eltekintve nem ad szabadságot a tanulóknak. , mivel nem teszi lehetővé az önálló választást, az iskola javasolja az anyag elolvasását az érettségi előtt (Lovász, é.n.).

A gyerekeknek csak a legjobb irodalmat ugyan többször is elhangzott az elmúlt évszázadban, de elgondolkodtató tény, hogy a klasszikus, és a nagy irodalomból átkerült művek valamennyien csak átdolgozásukban lettek sikeresek az ifjúság körében.

A Csukás István által megszólított felnőtt- és pedagógus társadalom felelőssége ilyenképpen nemcsak a születendő gyermekirodalmi művek minőségének tekintetében nyilvánul meg, hanem a már létező művek recepciójában is.

A gyermekben az emocionális élmények az elsődlegesek, ezért az elbeszélés erős érzelmi jellege elengedhetetlen. A gyermek nemcsak készen kapja a neki szánt irodalmat, hanem aktív alakítója is saját olvasmányainak.

Háromfajta olvasó van: egy, aki ítélet nélkül élvez, kettő, aki élvezés helyett ítél, és a harmadik, aki élvezve ítél és ítélve élvez; tulajdonképpen ő reprodukálja újra a műalkotást. A gyerekek olvasmányai között kapjon helyet a jelenleg mellőzött irodalom is.

Az elsődleges cél tehát, hogy a gyerek szeressen olvasni, ne csak értse, hanem végre élvezze is azt, amit olvas (Lovász, é.n.).

1.2. A magyar gyermekirodalom történetének vázlatosáttekintése

A magyar regény a 18. században kezdett megjelenni. A magyar gyermek- és ifjúsági irodalomban Jókaival közösen jött létre a történelmi regény. A romantikus regény meghatározó vonása, hogy befogadja és kiszolgálja a fiatalok fogékonyságát. Az akciópörgős, váratlan fordulatokkal, és a gyerekek imádják. A szerelmes regényekben vannak olyan szereplők, akik nem hétköznapi emberek, például nagy fizikai erejük van, ami vonzza a gyerekeket. Jellegzetes titokzatos dolgok, jó és rossz képei, szerelem, sírig tartó boldogság.

A 19. század a magyar gyermekirodalom megteremtésének ideje. Az első magyar gyermekirodalmi mű 1840-ben került kiadásra, Bezerédj Amália Flóri könyve. Ez az első magyarországi kötet, amely kifejezetten gyerekeknek lett írva (Sándor, 2005).

Jelentős Mikszáth Kálmán munkássága, aki Jókain nőtt fel, őt példázza eleinte, majd kialakul saját stílusa. Művei közül az ifjúság körében is kedveltek: *Jó palócok*, *Tót atyafiak*; *Magyarország lovagvárai* stb. Jókai és Mikszáth mellett fontos megemlíteni Arany Jánost. *Rózsa és Ibolya* című verses meséje mindent tartalmaz, ami a magyar népmesében jelen van, egy verses mese ez.

A 20. század fordulóján megjelent egy új költői nemzedék, a Nyugat című folyóirat köré csoportosulva. Kitűzött célja a magyar költészet megújítása, az új akarása és a régi megtagadása volt. A Nyugat nemzedéknek köszönhetően a XX. században egyre

több új kötet jelent meg, ezáltal bővült és gazdagabb lett a magyar gyermekirodalom is.

A magyar gyermekirodalomban jelentős helyet foglal el Benedek Elek munkássága. Fontos szerepe volt a *Jópajtás* és a *Cimbora* lapok szerkesztésében. Népmese gyűjtéseivel és feldolgoásaival a legnépszerűbb, legolvasottabb magyar írók közé tartozott.

Az öt kötetes *Magyar mese- és mondavilág* című munkája 1894 és 1896 között íródott, a millenniumi ünnepségre készült el, a maga korában a legnagyobb példányszámot érte el. Ezer év magyar meséit gyűjtötte össze és varázslatos mesélő stílusban átköltötte, hogy korszerűsítse az ősi szókincset. Benedek Elek nyelvileg egységesítette, teljesen átírta a népnyelvet, hogy a tündérekéről, királyokról írt történeteket minden gyermek számára érthetővé, élvezhetővé tette (Sándor, 2005).

Weöres Sándor – a magyar gyermekköltészetnek is meghatározó alakja – Rákosi idejében szinte fel sem tűnt munkásságával. 1955 után azonban a *Bóbitával* vízváltásznak nevezhető iskolát hozott létre. A *Bóbita* egy válogatott kötet az 1940-es, 50-esévek táján íródott verseket tartalmaz. 51-52. verset tartalmaz, az utolsó versszak 1990 óta már nem szerepel, mivel Rakosis-vers volt, így kimaradt. Eddig körülbelül 20 kiadása jelent meg. A költő a gyermekverseivel, de még a drámai alkotásaival is kiemelkedik a költők első sorából. Weöres Sándor idejében és utána jelentek meg először nagy számban olyan alkotások, amelyek egy gyermeki világra emlékeztettek, ugyanakkor a legszigorúbb esztétika szerint is remekművek lettek.

Lázár Ervin írásaiban gyakran idézi gyermekkori élményeit és szereplőit gyakran gyermekeiről mintázza. Lázár Ervin művei: *A kislány meg az oroszok, A négyszögletű kerek erdő, A fehér tigris, Nyúl mint tolmács* (Sándor, 2005). Lázár Ervin történeteinek különleges varázsát az erkölcsi dimenzió adja, valamint történeteinek sajátos, eredetiségét adja, az ő történeteiben: minden történetében zavartalan együttélése van a hétköznapi és természetfelettinek. Lázár Ervin minden művében az sugározza, hogy a szeretet legyőzhetetlen, s az örömet a mindig mindenholn hazatérés kötelessége okozza.

A népmesének különösen hangsúlyos szerepe van a gyermekek életében, az irodalmi szocializációnak is fontos része.

Ami a már leírt szövegek időbeli változásait illeti, bár a 19. század jeles gyűjtőinek anyagai eredeti formájukban esetleg nehezebben érthetők, valójában a módosítások

nem akkora mértékűek, hogy néhány tájszón, illetve régies kifejezésen kívül máson is fenn kellene akadnunk. Érdekes hogy Benedek Elek első megjelent köteteiben szándékosan túlozta el a tájnyelvi sajátosságokat. Aztán később, amikor újra publikálta a történeteket, már korrigálta a szöveget, mivel saját korának befogadói számára is az érthetőség akadályai voltak az utólag nagyszámban betoldott, többségében erdővidéki terminusok, és nyelvi jelenségek (Péter, 2018).

Kérdés, hogy azok a kifejezések, amelyek mostanra nem részei a szókincsünknek, mekkora nehézséget okozhatnak a gyermekek számára a megértésben. Bogárdi Tamás példákat is gyűjtött olyan kifejezésekre, amelyek szerinte nem hétköznapiak: *Cseperedett, Legalantasabb cselédmunka, Daliás királyfi, Leroskadt, Magány virrad rám* stb. Azonban figyelembe kell venni a gyermekek felfogóképességét, beszédértő képességét, beszédkészségét, fantáziálásra való hajlamosságát. Ám azt tapasztalhatjuk, hogy éppen a rendszeres mesélés van jó hatással a gyermek szókincsfejlődésére. Éppen a történetek hallgatása hozza működésbe a nyelvi tapasztalatokat. A népmese azért is a gyerekek egyik kedvenc műfaja, mert ismerős, megnyugtató világ számukra. A népmese tele van ismétlődésekkel, és kiszámítható fordulatokkal. Az hogy a két elbukott testvér után a legfiatalabb is útnak indul, s végül győzni fog, pont olyan bizakodással s megnyugvással tölti el a hallgatót, mint az unalomig ismert szófordulatok a Hol volt, hol nem volt-tól a mentek, mendegéltek-en át a Napra lehetett nézni, de rá nem-ig. A történetek új, illetve ismerős motívumokból épülnek fel (Péter, 2018).

Érdeemes odafigyelnünk, mert a népmese nagyjából a 19. századig kizárólag a felnőttek műfaja volt. Nem véletlen, hogy a Grimmek a mesékben kiadásról kiadásra finomították a történetet és a nyelvezetet, hiszen ők már gyerekeket céloztak meg közönségül, amivel nem is kis felháborodást keltettek.

A népmesék és a verses mesék mellett két további műfajról is említést kell tenni. A népmese és műmese hagyományosan fontos része a gyermekirodalomnak, az irodalmi népmese csak ritkán szerencsés, ugyanis tudatos, tele van eltanult mesefogásokkal, szerkezete laza, nyelvezete pedig mesterségesen színezett. Nem csupán a népmeséről és a műmeséről kell szólnia, ha nem arról a műfajról is, amely az előbbiből kiindulva, az utóbbihoz közeledve bontakozott ki, már a 19. században. Benedek Elek, majd Illyés Gyula vitathatatlanul jelentőset alkotott e téren. A 77 magyar népmese, illetve a Magyar mese és mondavilág darabjai különösen az utóbbi sorozat esetében nem a

hagyományos, élő szavas mesemondás, de általában véve nem a magyar népmese reprezentatív darabjainak gyűjteménye. Illyés Gyula nem hagy semmit kimondatlanul, azaz megfosztja a tündérmesét egyik éltető elemétől, a titoktól és a titokzatostól. Ugyanakkor el kell ismerni, hogy az irodalmi népmese mesterségesen színezett nyelvezete érezhetően csiszolt, gazdag, ugyanazon történetnél sokszor szebbnek érezzük az írói kéz megformálta verziót.

A mesék kapcsán még nem említett típus az úgynevezett modern mese, nem egyszerűen egy régi, tradicionális műfaj legújabb kori változata. A modern mesét nevezhetnénk antimesének, negatív mesének vagy akár meseparódiának is. Furcsa műfaj, mert bolondot csinál a meséből, miközben maga is az. Lázár Ervin szerint leginkább a vershez áll közel. Ahogy a verset, e műfaj darabjait is szó szerint, a szerző változatában kell mondani, olvasni, hisz minden szónak jelentősége van a népmesével ellentétben. S hogy mi jellemző a modern mesék nyelvezetére, a mese nyelve imitálja a népmesék nyelvét, ám ugyanakkor át is írja azt: a hasonlatok, káromkodások ízes népnyelvet idéznek, mégis egyediek, a humorosság a legfőbb jellemzőjük. A műfaj sikerének egyik titka hogy a szerző felrúgja a népmese szabályait, de mindenképpen kialakul egyfajta feszültség a szövegben, a régi és az új egyszerre megjelenésével (Péter, 2018).

A magyar ifjúsági regény a 20. század második felében bizonyos szempontból leválasztható volt a felnőttirodalomtól. Érdekes módon tehát nem a korai időszakban, hiszen a 19. század, illetve a 20. század első felének több ilyen regénye nem fiataloknak készült, ám végül mégis ők lettek a fő befogadók. Később azonban a szándékoltan kamaszokat célzó irodalom lett. Leginkább azzal, hogy ez az irodalom nem léptette ki a gyerekolvasót a komfortzónájából. Nem beszélt tabutémákról és, nem kerülte el a hepiendet. Hősei elsősorban gyerekek voltak, a gyermeki világ gondjaival, konfliktusaival. S ha nem is minden felnőtt lehetett példa a befogadó számára, e regényekben a világ rendje felborult egyensúlyának helyre- állításához szükség volt felnőttekre. Mindez nem minőségi kritika a hazai műveket illetően, Csukás István hetvenes, Nógrádi Gábor nyolcvanas-kilencvenes évekbeli ifjúsági regényei kétségkívül remek olvasmányok voltak, ha hősei nem is oldották meg az emberiség gondjait.

A rendszerváltás után egyre nagyobb számban érkeztek meg külföldről Magyarországra azok a kamaszkönyvek, amelyek nem csupán tematikájukban

minősíthetők szókimondónak. Mindazonáltal csak a 2010-es éve végén érkeztünk el oda, hogy azt mondhatjuk: újra elindult a magyar kamaszirodalom. Sőt, új műfaj is megjelent a nagykamaszok irodalma. Ez pedig magával hozta szókimondást is. Mészöly Ágnes *Szabادلábonja* egyáltalán nem durva, gimnazista hősei valószínűleg semmivel sem beszélnek trágárabban egy átlag középiskolásnál (Péter, 2018).

Simon Réka Zsuzsanna szerint gyakorlatilag folyamatosan változik a nyelvhasználat, s persze nemcsak Magyarországon, ugyanez figyelhető meg a spanyol gyerekkönyveknél is.

S ha már irodalom nagykamaszokról, muszáj megemlíteni Tóth Benedek nagy sikerű, Margó-díjas regényét, a *Holtversenyt*. A könyv mai fiatalokról szól, hallatlanul erős, a határokat feszegetően durva a történet, és ilyen a nyelvhasználat is.

Az anyanyelv nem épp a költészetten keresztül tárul fel az ember előtt. A magyar gyermeklírát korai korszakából nem maradt meg olyan mű, amely másfél évszázad múltán is érdekes lenne a gyermekolvasónak. Első jelentősebb gyerekversgyűjteményünk szerzője Literáti Mádi János volt, a kötet címe: *Gyermeki elméhez intéztetett erkölcsi Rhythmusok*. Nem szépirodalom volt még ez, hanem inkább tanversek.

Az 1840-es évek egyik sikerszerzője, Lukács Pál ezt az alcímet adta verses füzetének: gyermekeknek szíved hangján. 1855-ben Májer István próbált közel kerülni az ifjúsághoz.

A negyvenes években a Kisfaludy Társaság sorozatot indított gyermekek számára, amellyel a népi költészetet szerették volna közelebb vinni a célközönséghez. Akkor még aligha sejtették, hogy ez a kicsik fejlődése szempontjából. Egyrészt a beszédtanulás miatt, másrészt a népi gyermekszövegek többségét gyakran kíséri valamilyen mozgás önálló vagy akár a felnőtt segítségével (Péter, 2018).

A ritmika és a hangzósság kiemelt szerepű már a magzatok, majd a csecsemők számára. Ezért izgalmas Weöres Sándor a kicsik számára, aki ugyan soha nem írt gyerekeknek, mégis az egyik legnépszerűbb s valószínűleg a legismertebb költő számukra. Weöres Sándortól tanulhattuk meg például, hogy a gyermek nem feltétlenül kell, hogy értse a verset ahhoz, hogy szeresse, mert nem érteni kell a verset, hanem átélni.

A kortárs szerzők között olyan is van, aki egyszerre folytatója ennek a hagyománynak, ugyanakkor tovább is lép rajtuk például: Kukorelly Endre is ilyen. A

félrehallott szavak értelmesítése jellemző gyermeki cselekvés, s lehet helye a költészetben is (Péter, 2018).

1.3. A magyar kultúra Kárpátalján

A kárpátaljai gyermekek számára fontos az anyanyelven való oktatás, mert az identitás így tud megfelelő módon fejlődni.

A kárpátaljai érdekvédelmi szervezetek napirenden tartják anyanyelvi intézményeink problémáit, igyekeznek orvosolni a problémákat, hallatják hangjukat anyanyelvünk és a magyar kultúra védelmében. Évről évre mérleget készítenek arról, hogyan áll anyanyelvi kultúránk, azon belül az irodalom, a művészet, a könyvkiadás és az oktatás. Az ezredforduló után sem tudtak fiataljainknak szilárd egzisztenciára épülő jövőt biztosítani (Sz.n., 2004).

A kárpátaljai magyar sajtópalettán már több mint 20 napi- és hetilap, havi, negyedévi és időszaki kiadvány szerepel. Az életben maradt és az újonnan alapított sajtókiadványok 70 százalékának a kárpátaljai magyar szervezetek, egyházak, szellemi műhelyek és egyéni vállalkozók a tulajdonosai. Kiadásukat az állam nem fedezi. Támogatásban csak azok a lapok részesülnek, amelyeknek állami szervek az alapítói.

A gyermeklapok közül jelenleg is működő az *Irka*, melynek alapítója és egykori főszerkesztője P. Punykó Mária, jelenlegi főszerkesztője Espán Margaréta.

Az 1945-től fennálló ungvári állami Kárpáti Kiadót a rendszerváltozás a csőd szélére juttatta. Fennállása óta a magyarországi kiadókkal közösen több mint 16 millió példányban jelentetett meg különböző műfajú könyveket. A szépirodalmi munkák szerzői: Balla László, Szenes László, Csengeri Dezső, Kovács Vilmos, Lusztig Károly, Sütő Kálmán, Osvát Erzsébet, Szalai Borbála, Györke Zoltán, Kecskés Béla, Balogh Balázs, Füzesi Magda, Balla D. Károly, Finta Éva, Nagy Zoltán Mihály, Dupka György, Horváth Sándor, Móricz Kálmán, Ferenczy Tihamér, Kőszeghy Elemér, Vári Fábián László, és Andor György.

A nevesebb műfordítók ebből az időből: Balla László, Bulecza Rozália, Kótyuk István, Jurij Skrobinec, Fejes János, Szalai Borbála.

A legismertebb kárpátaljai tankönyvírók Drávai Gizella, Csengeri Dezső (elhunytak), a közelmúltban Horváth Katalin, Czébely Lajos, Perduk Ilona és mások a magyar nyelvű könyvek szerzői.

A könyvkiadás és a könyvellátás problémáját vállalta fel az 1992. március 26-án Ungváron bejegyzett Intermix Kiadó Kft. A kiadó igyekezett hozzájárulni a magyar intézmények, egyházak, és szervezetek támogatásához. A szépirodalmi, ismeretterjesztő, egyházi kiadványokon és tankönyveken kívül szórakoztató jellegű műveket, tematikus kalendáriumokat is megjelentetett.

Kárpátalján összesen százhat fiókkönyvtárat tartanak számon, ebből négy járási és városi könyvtár rendelkezik komolyabb állománnyal. A legnagyobb magyar könyv- és folyóirat-gyűjteménnyel a Kárpátaljai Tudományos Közkönyvtár Magyar és Idegen Nyelvű Osztálya rendelkezik.

A falusi könyvtárak egy része már nem működik. Az ukrán vámtörvények miatt akadozik a könyvtárak kötelező példányokkal való ellátása. Külföldi civil szervezetek, magánszemélyek sem tudnak könyvküldeményeket eljuttatni, mert a szállítmányokat 50% vámadó sújtja. A könyvtárak magyar napi-, hetilap- és folyóirat-előfizetését az ukrán költségvetés nem biztosítja (Sz.n., 2004).

Az ukrainai nyelvtörvény 1989-es elfogadása nyomán az ukrán nyelv oktatását bevezették minden ukrainai, így a kárpátaljai magyar iskolákban is. 1990-ben érettségizett az utolsó olyan korosztály, amely számára nem volt kötelező az ukrán nyelv tanulása.

Kárpátalja nyelvileg és etnikailag meglehetősen vegyes lakosságú terület. A magyarság zöme Ukrajna függetlenné válása idején - az ungvári, munkácsi, beregszászi járásokban olyan falvakban élt, ahol zömében magyarok laktak, ahol a gyerekek a mindennapi élet színterein nem találkoznak a magyartól különböző nyelvvel, és kevés alkalommal volt szükségük más nyelv használatára (Milován, 2002). Ez a helyzet az orosz-ukrán konfliktus kiéleződését, majd a háborút követően a nagyarányú elvándorlás miatt erősen megváltozott.

A nyelvtanulást illetően más a helyzet azoknál a gyerekeknél, akiknél számítani lehet a spontán nyelvelsajátítás lehetőségére. Kárpátalja vegyes lakosságú területein, ahol kialakult egy meghatározott típusa a magyar-ukrán közösségi kétnyelvűségnek, a magyarok számára a spontán nyelvelsajátítást nehezíti az a tény, hogy a magyar és az ukrán nyelv genetikailag és tipológiailag egyaránt igen távol áll egymástól.

A nyelvtanulás/sikeresége szempont a szülői segítség is. Az ukránul sohasem tanult magyar anyanyelvű és csak magyarul tudó egynyelvű, esetleg a helyi dialektust vagy az orosz nyelvet ismerő kétnyelvű szülők, akik különösen az ukrán

nyelv standardját nem ismerik, nem tudnak segíteni gyermekeiknek az államnyelv elsajátításában, így a tanulók az iskolai órákra vannak utalva.

A módszertani alapelv, hogy az államnyelv oktatásának a gyermek anyanyelvére kellene alapoznia, arra kellene épülnie. Kárpátalján azonban kevés a szakképzett, kétnyelvű ukrán nyelvtanár. Ezt az problémát a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Ukrán szak indításával próbálta ellensúlyozni.

Az ukrán nyelv oktatása Kárpátalja magyar tannyelvű iskoláiban továbbra is kérdéses, illetve a tény, hogy az új törvények nem is teszik lehetővé magyar tannyelvű iskolák működését, mindössze magyar osztályok indítását, ily módon megoldva a nyelvkérdést, nem támogatott és nem elfogadott a magyarságszervezetek részéről.

Az 1993 novembere óta évente 5-6 alkalommal megjelenő *Irka* 6-7 ezer gyermekolvasóhoz jut el. Az Irkán magyarok gyerekek nemzedékei nőttek fel Kárpátalján, kétségtelenül fontos megtartó erőt jelent a magyar közösség számára.

Ahogy Orosz Ildikó, a folyóiratot kiadó Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) elnöke hangsúlyozta az *Irka* 25 éves születésnapján, a gyermeklap valóságos intézménnyé nőtte ki magát. A jelenleg aktív kárpátaljai magyar tollforgatók nagy része az *Irka* lapjain kezdte szárnypróbálgatásait.

2. A KÁRPÁTALJAI MAGYAR GYERMEKIRODALOM FONTOSABB SZEMÉLYISÉGEI

Szakedolgozatomban ebben a részében azokat az ismert kárpátaljai magyar költőket, írókat mutatom be, akiknek a munkássága a gyermekirodalom szempontjából is jelentős.

Osvát Erzsébet 1913-ban született Beregszászban. 1959-ben jelent meg első gyermekverskötete. 1962-ben a családjával átköltözött Magyarországra, Budapestre. A *Kisdobos és a Dörmögő Dömötör* gyermeklapok munkatársa volt.

A vers és meseírás mellett még fordított is. Számos könyve jelent meg kiadásban, kettő még Kárpátalján látott napvilágot: a *CsiviCsivi megérkeztünk* 1959-ben jelent meg, a *Csipkebokor vendéget vár* 1962-ben, ez az utolsó kárpátaljai könyve. A válogatás az óvodás-kisiskolás korosztálynak szól, a versek többsége a gyermekeket állítja a középpontba és csak másodlagos módon jelenik meg bennük a természet, az évszakok, az állat- és növényvilág. A kárpátaljai táj több műben is felfedezhető, Osvát Erzsébet beleszövi a műveibe Beregszászt, Ungvárt, és az Ung folyót. A Barátnők című versben a korszellemet is tetten érhetjük: a mű három kislány: egy magyar, egy orosz és egy ukránbarátságáról szól, akik nem egy nyelvet beszélnek, de a mosolyuk és a nyakukban lévő vörös kendő összeköti őket. Osvát Erzsébet legtöbb verse gyermekkel megtörténő helyzetekről szól, viszont az érdekes, hogy Az első iskolának című vers az édesanya szemszögéből van ábrázolva. A *Kiből mi lesz?* című műben több kisfiú, illetve egy kislány mondja el, milyen szakmát szeretne felnőttként üzni: traktoros, kőműves, kertész stb. mind felsorolásra kerül. Gyurka úrhajósról is olvashatunk, aki léggömbök segítségével az űrbe kíván eljutni, de pórul jár (Elbe Hajnalka, 2021).

Balla László 1927-ben született Pálócon. Serdülőként jelentek meg első versei a *Hajrá!* című lapban. A Kárpáti Igaz Szó olvasószerkesztője, és a Kárpátontúli Területi Kiadó szerkesztője volt. Első verseskötete Bakó László néven jelent meg 1951-ben. Ezt a nevet 1956-ig használta, tovább már Balla Lászlóként jelentek meg publikációi. Balla László gyermekverskötetei: a *Kip-kop, kalapács* kötet 1959-ben jelent meg, arról szólt, hogy egy gyermek elmondja, miért szeretne kovács lenni felnőtt korában, a

Tapsi-titok 1972-ben, a *Nevető csillagok* 1976-ban jelent meg. Ezekben több verse szól az évszakokról, állatokról, és növényekről. A legtöbb mű középpontjában olyan gyermekek állnak, akik egyes szám első személyben mesélnek valamiről, például: játékról, munkáról, foglalkozásról, vágyakról, egy ismerősről és a kakaóról. A *Győzelem* című vers a focizásról szól.

Kovács Vilmos 1927-ben született Gáton. 1958-tól a Kárpáti Kiadó magyar osztályának lett a lektora, majd főlektora, osztályvezetője. Elsősorban felnőttirodalmi művei, regénye és versei, illetve társadalmi szerepvállalása miatt máig ő a legemblematikusabb kárpátaljai irodalmár.

Gyermekirodalommal csak kitekintésként foglalkozott. A *kis kakas gyémánt félkrajcárja* című verses mesében a szegény asszony kakasa kincset talál, ám a török császár elveszi tőle bárhogy is akarja, nem sikerül elpusztítania a kis kakast, aki végül darazsakat küld a tolvajra, és a hűséges háziállat hazaviszi gazdasszonyának a császár összes kincsét.

Király Benedek Lőrinc 1951-ben született Tiszabökényben. Alapító tagja, majd elnöke volt a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség helyi alapszervezetének. Alapító tagja volt a Hármaskör Irodalmi Társaságnak és tagja a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének. Király Benedek Lőrinc meseíró volt, első gyermekirodalmi könyvét 1991-ben adták ki, később számos másik követte. Több kárpátaljai lapban is megjelentek a munkái. Megjelent gyermekirodalmi kötetei: *A szerelmes tücsök és társai* 1991-ben, *Biblia versben* 1991-ben jelent meg, majd 2006-ban újra kiadásra került az *Apropó* című hetilapban. *A hős turulmadár* 1993-ben jelent meg, leginkább olyan meséket tartalmaz, amelyek már megjelentek, de új alkotásokat is találhatunk benne. A *Megálmodott szivárványok* 2005-ben, a *Tündérsziget* 2007-ben jelent meg. A kiadványban található mesék több része megszemélyesített állatokról szól.

Kecskés Béla 1941-ben született Beregsomban. Felnőttirodalmi tevékenysége jelentősebb. Gyermekverskötete *Bogárbál* címmel jelent meg 1994-ben. A *Bogárbál* című válogatás legnagyobb részben megfigyelésen alapuló, természetről szóló verseket tartalmaz: olvashatunk évszakokról, állatokról, és természeti jelenségekről. A leírások nem realiztikusak, például a *Csengő táncol* című mű végén csattanóként kiderül, hogy egy hóember hajtja a szekeret. A *Szól a tavasz* című vers egy évszak szemszögéből íródott.

Weinrauch Katalin 1944-ben született Beregszászban. Könyvtárosként dolgozott 34 évig. A gyermekkönyvtár vezetőjeként 10 évig munkálkodott.

Megjelent gyermekirodalmi művei: *Versek három ciklusra bontva a Tancbahívótág, Csillagszülítés* gyűjteményben 1996-ban jelent meg, ez a kiadás nincs ciklusokra tagolva, verseket, meséket és találós kérdéseket egyaránt tartalmaz, *Pöttyös utazik*, válogatás jelent meg. 1997-ben ebben a kötetben már számos példát láthatunk az előző vers újrafogalmazására.

A *Tündérlesen* című kötet 1997-ben jelent meg, a benne szereplő művek öt ciklusra tagolódnak, a kiadás nagy ciklusok segítségével az egész évet és minden évszakot reprezentál. A hegyek tánca 2000-ben jelent meg, a kötet megemlíti a kárpátaljai Rahót és környékét, a versek között találunk korábban megjelentet.

Az Ecset nélkül fest a nap egy 2001-es gyűjtemény, a benne található versek és mesék négy ciklusra tagolódnak. 2002 legszebb ajándékkönyve verseket, meséket, találós kérdéseket tartalmaz. 2003-ban jelent meg a Hajnal ébreszti a rigót című kötet, a megszokott témáktól eltekintve ebben a gyűjteményben nagyobb hangsúlyt kaphatnak a vallásos művek, a „Versek az Újszövetségből” 2005-ben jelenik meg, a benne található művek a *Biblia Jézus történetei* verses formában. 2007-ben megjelent kötetet az *Ezüst Barka gömbölyödik*, a *Kunkorodó kutyahang* 2012-es kiadvány. A gyűjtemény elején több altatódal és verssor található kisgyermekről, mondókákat és találós kérdéseket is tartalmaz. A *Cirkuszváráz* 2016-ban jelent meg. A gyűjtemény nagy része a természetről, évszakokról és állatokról szól.

Kótyuk István 1934-ben született Nagyráton. Fordítóként tevékenykedett a Kárpáti Igaz Szónál, majd az ungvári rádiónál végzett szerkesztő-riporter munkát. A gyermekeknek írt verseket Kincses István néven írta (Elbe Hajnalka, 2021).

A Rongybaba című gyermekverskötet című mű egyes szám első személyben, gyermeki nézőpontból íródott. Több műben is megjelenik a kárpátaljai táj, például a Latorca, a Tisza, illetve az Ung folyó, továbbá Ugocsa és a huszti vár is.

Nádasi Klára 1931-ben született Munkácson. Könyvelőként dolgozott, az írást szabadidős foglalkozásként művelte. Az *Irka* megalapítása után rendszeresen megjelentek versei. Odabenn nagy, tágas terem, 1999-ben jelent meg ez a kötet, fantáziálásra álmodozásra hívja a gyermekeket.

Olasz Tímea Beregszászban született. Az *Irka* folyóiratban kezdte el publikálni a Tücsök meséi történeteket.

A Tücsök mesei önálló kötetként jelent meg 2004-ben. Gyerekeknek írt tanulságos és hitépítő történeteket tartalmaz. A történet a Tücsökkel való találkozással kezdődik. A borítók nagy része bibliai idézeteket tartalmaz, tanítással zárulnak, és olykor tanulható aranymondásokat is tartalmaznak.

Turák Angéla 1937-ben, Ungváron született. Festőnő, rajztanárnő, író, képzőművészeti és pedagógiai tevékenysége mellett még gyermekkönyveket ír és illusztrál magyar, ukrán és szlovák nyelvű könyveket is.

Őzike ajándéka című kötetét maga illusztrálta. A rajzok szándékosan fekete-fehérek, hogy a gyerekek ki tudják színeztetni. A válogatásban szereplő mesék legnagyobb része megszemélyesített állatokról szól. De némelyekben feltűnnek emberek, csodás lények vagy antropomorfizált természeti jelenségek, illetve tárgyak is.

Kurmai-Ráti Szilvia 1984-ben született Nagydobronyban. Első művei az Együtt folyóiratban jelentek meg, a Kárpáti Igaz Szóban, a Kárpáti Magyar Krónikában és az Irkában is publikált (Elbe Hajnalka, 2021).

Törékeny szentek címmel 2011-ben jelent meg első önálló kötete. A cím a gyermekekre utal, mert ők azok, akik ártatlanok és tiszták, viszont érzékenyek is, könnyű sebeket ejteni a lelki világukon és a töréstől a család szeretete védheti meg a gyermekeket. A kötet legtöbb műve gyermekek számára is érthető történetet tartalmaz. Azonban az alkotások tartalmazzák egy-egy olyan üzenetet, amelyet a kicsiknek nem biztos, hogy érthető (Elbe Hajnalka, 2021).

Berniczky Éva meséit nem a felnőtt meséli, hanem úgy mondja a történetet, ahogyan a gyermek látja a világot. Mert a gyermek és a felnőttek látásmódja különböző. A meséi az Irkában jelentek meg először. *Égen járó kismanó* c. könyve hét rajzból áll, melyek mindegyikéhez tartozik egy mesészerű történet. *A Fejezetek az üvegházból* c. könyvében az üvegház körül lakók életéről ír, arról, hogyan birkóznak meg az őket érő nehézségekkel.

Berniczky Éva meséin keresztül a természetet is megismerik, mert a mesék szerves részeit képzik a növények és virágok. Janikovszky Éva és Berniczky Éva hasonlóan ábrázolták a gyerekkort és hasonlóak abban, hogy komolyan veszik a gyermekeket. Az 1990 években ezeknek a meséknek nagy jelentősége volt, hisz nem egzotikus utazásról szóltak, hanem arról, hogy az igazi értékeket találják meg (Hájas Csilla, 2015).

A mutatványos monológja című könyvben Füzesi Magda műveiből lett válogatás.

Füzesi Magda 1965. május 3-án született. Költő, szerkesztő, műfordító és folklórkutató. 1981-ben jelent meg az első verse, azóta is publikál. 1975-től 2005-ig a beregszászi járási lap munkatársa. 2005-től nyugdíjba vonult.

Főbb művei: *Gyöngyvirágok* (1977), *Egy ember a tömegből* (1983), *Útban hazafelé* (1984), *Biztató* (1992), *Mosolykérő* (gyermekversek) – 1995, *Táj gesztenyékkel* 1998-ban lett kiadva. *A Ketten a kabátban* (gyermekversek) és *A bohóc dala* 2003-ban jelent meg, a Szóttas pirossal, feketével. Versek magyarul és ukránul 2007-ben látott napvilágot. Mérsékelt égöv c. kötete 2007-es kiadású (Zubánics László, 2012).

Szalai Borbála az a kárpátaljai magyar gyermekíró, akinek verseit és mondókáit szinte minden korosztály ismeri, hisz nem volt és talán ma sincs iskolai ünnep, melyen ne hangzana el egy-egy verse.

Szülőföldjén túl is ismerik és szeretik, művei a Kárpát-medencei magyar nyelvű tankönyvekben, szöveggyűjteményekben, gyermeklapokban szerepelnek. A költő szereti a mondókákat, a számoló és a szójáték-alapú nyelvi fejtörőket. Vidám, rimes versei kiválóan alkalmasak nyelvgyakorlásra, esetleges kiejtési, hangképzési hibák kijavítására. A gyermekszertet áthatja verseit, tréfáit, meséit.

Szalai Borbála művei összefonódnak az étellel és a gyermekszerttel, mert nemcsak a gyerekek felé hajlik, hanem beszélget, játszik, mesél velük, felnyitja szemünket anyanyelvünk szépségére, gazdagságára, zenéjére figyelmünk nélkül (Punykó, 2005).

P. Punykó Mária tanulmányait szülővárosában kezdte. 1970-ben a Magyar Állami Egyetemen magyar nyelv-tanári diplomát szerzett. Egyetemi tanulmányai alatt novellákat írt, az Együtt tagja volt. Hosszú évekig volt az Irka gyermeklap főszerkesztője, melyet napjainkban már Espán Margaréta szerkeszt.

Egy a Kárpátalja lap által készített interjúból megtudhatjuk P. Punykó Máriáról, hogy nincs igazán hagyománya a külsőségekben megnyilvánuló, hangos ünneplésnek a családjában. Elmondta azt is, hogy ragaszkodik a számára fontos dolgokhoz, legyen az egy szép ívű csigaház vagy ötletes bábfigura, gyermekrajz. Elmondta, hogy vannak a polcán lévő könyvei között kedvencei, Nagy László versei, Kosztolányi Dezső regényeit veszi elő szívesen, illetve a XX. századi magyar irodalom versválogatásait. Ha békességre vágyik, akkor a világirodalom gyermekkönyv remekeit lapozza újra, többek között A kis herceget vagy a Bambit (Farkas, 2001).

2.1. Gyermekjáték-gyűjtemények

Az egyik jelentős játékgyűjtemény Kiss Áron magyar gyermekjáték-gyűjteményét, amiben 1161 játék és mondóka van. A gyűjtésben 200 tanító vett részt. A 1161-ből 32 felnőttek játékaik ölbeli gyerekekkel, 350 mondóka és 779 játék.

A 20. század első felében a gyermekjáték-kutatás hátrébe szorul és csak másodlagossá vált. Ebben a század másik felében jelent meg Bakos József Mátyusföldi gyermekjátékok című gyűjteménye, amiben 38 faluból gyűjtött valamennyi játékszert.

1951-ben jelenik meg a Magyar Népzene Tára I. kötete Gyermekjátékok címmel, Kerényi György szerkesztésében. Ez a kötet előre lépés volt a gyermekjátékok rendszerezése terén.

A következő évtizedekben számos értékes regionális és tematikus gyűjtemény jelent meg. Gazda Klára egy egész fejezetet szentelt a gyermekjátékoknak és mondókáknak, amikor bemutatta faluja gyermekeinek világát, Géczi Lajos pedig Ung vidéki gyermekjátékait és mondókáit publikálta. Az óvodai mondókák eddigi legátfogóbb gyűjteménye a Faragó Imre és Fábíán József által szerkesztett Bihari gyerek mondókák kiadása, amely 7375 mondókaváltozatot és mintegy 16 000 verssort tartalmaz (Hutterer Éva–P. Punykó Mária, 2004., 60–62).

A kárpátaljai magyar néprajzi gyűjtők közül népi mondókákkal, népi gyermekjátékok gyűjtésével foglalkozott még Bagu Balázs, Punykó Mária, Hutterer Éva.

2.2. Az Irka gyermeklap 5 éves áttekintése

A munkámban az Irka gyermeklapot tekintetem át 5 évre visszamenőleg, lejegyeztem az Irka tartalmát, azon belül azt, hogy hány mesét és verset tartalmaz ez a gyermeklap.

Az Irka 2017-es lapszámainak áttekintése

A 2017-es évfolyam 1. száma 15 találós kérdést, 22 verset, 4 dalt, 4 mesét tartalmaz, ezek a következők.

Versek

Szerző	Cím	Műfaj
Zelk Zoltán	Varázskréta, Ibolya	Vers
Mentovics Éva	Locsolóversek	Vers
Bartos Erika	Kelepelő	Vers
Devecsery László	Pitypang	Vers

Szalai Borbála	Megjött az új tavasz	Vers
Kovács Barbara	Hova nővök	Vers
Vesztergom Andrea	Kistestvérem született	Vers
Balla Zsófia	A hét törpe	Vers
Juhász Magda	Varázsoló kiszámoló	Vers
Aranyosi Ervin	Mai ima	Vers
Pósa Lajos	Mikor az ég megharsan	Vers
Weinrauch Katalin	Húsvéti versikék	Vers
Arany János	A tudós macskája	Vers
Kulcsár Miklós	HMMM ...	Vers
Csoóri Sándor	A százlábú palacsinta	Vers
Gyárfás Endre	Az orrszarvú,A póniló,A pelikán	Vers
Kiss Lehel	Ágyhajón	Vers
Radnóti Miklós	Esti mosolygás	Vers
Kosztolányi Dezső	Jaj, az estét úgy szeretem.	Vers

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Pálosi Éva	A jószívű hóvirág	Mese
Leszkai András Moha	Lopás	Mese
Döbrentey Ildikó	Zsiráf atyafi	Mese
Mester Györgyi	Fülemülepörkölt	Mese

A 2017-es évfolyamának 2. száma: 28 verset, 7 mesét tartalmaz, ezek a következők.

Versek

Szerző	Cím	Műfaj
Szalai Borbála	Képeskönyv	Vers
Fecske Csaba	Bolondos állatok, Ballada a százlábúról,PiCinke vers,Feledékeny hörcsög, Orángután.	Vers
Balogh József	Vakáció	Vers
Bartos Erika	Gyümölcskosár	Vers
Gazdag Erzszi	Száll, száll a pillangó	Vers
Devecseri Gábor	Állatkerti útmutató (részletek)	Vers
Pósa Lajos tollából	Apa neve napjára, Anya neve napjára,Nagyapó neve napjára,Nagyanyó neve napjára,Keresztapa neve napjára,Keresztanya neve napjára	Vers
Füzesi Magda	Csalimese	Vers
Nemes Nagy Ágnes	Cifra palota	Vers
Tamkó Sirató- Károly Fura, Gergely István	Vajon mit lát a sárkány?,	Vers
Yalvac Ural	Muzsikaáros gyerekek	Vers

Népköltészet

Szerző	Cím	Műfaj
Népköltés	Cinege góga	Magyar népköltések
Népköltés	Egy nagy orrú bolha	Magyar népköltések
Népköltés	Török császár udvarán	Magyar népköltések
Népköltés	Hova tegyem a sapkát?	Magyar népköltések
Népköltés	Debrecennek van egy vize	Magyar népköltések
Cinca Katica	Bizony, nagy vagyok	Magyar népköltések
Páskándi Géza	Zenélő ábécé	Magyar népköltések

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Szilágyi Domokos	Tréfás mese	Mese
Fésűs Éva	A szívtelen csiga	Mese
Mester Györgyi	Sárga kicsi kígyó, Egy kis kiruccanás	Mese
Rege Sándor	A titkos autó	Mese
Lázár Ervin	A Kék meg a Sárga	Mese
Ted Clever	A szúnyog, akit megevett a béka, a béka, akit megevett a gólya	Mese

A 2017-es évfolyamának 2. kiadványa. Ez a szám: 21 verset, 6, a gyerekek által beküldött verset, 4 mesét tartalmaz, ezek a következők.

Versek

Szerző	Cím	Műfaj
Miklya Zsolt	Őszi dal	Vers
Nemes Nagy Ágnes	Őszi dongó, Az asztal, A szék, Az ágy	Vers
Mihálka György	A Mozdulatlan Utazó	Vers
Sarkadi Sándor	Sündisznócska	Vers
Veres Csilla	Őszi susogó	Vers
Orgoványi Anikó	Őszi színek, Mi van a szobában?	Vers
Szabó Lőrinc	Kicsi vagyok én, Sokat tud az én kezem	Vers
Móricz Zsigmond	A póruljárt farkas	Vers
Zelk Zoltán	Vers a két kis fókáról	Vers
Móra Ferenc	Kecskebál, Zúgó patakon	Vers
Zigány Árpád	Menyasszony lett a cirmos	Vers
Pető Kovács	Júlia Melyik?,	Vers
Weinrauch Katalin	Hajnalkiáltó	Vers
Kiss Lehel	Őszi sóhaj	Vers
Gyulai Pál	A szél és a nap	Vers
Pósa Lajos	Imádság	Vers
Katona Réka-Marianna	Mi legyek, ha nagy leszek?,	Beküldött vers
Mező Veronika	Pillangó	Beküldött vers
Barkaszi Barbara	Szivárvány	Beküldött vers

Gábor Viola	Orgona	Beküldött vers
Orosz Fruzsina	Hóvirág	Beküldött vers
Dókus Vivien	Mini	Beküldött vers

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Népmese	A hinta meg a körtefa	Mese
Nyquist Gizella	Santa sem tökéletes	Mese
Mark Twain	Tom Sawyer kalandjai. (részlet)	Mese
Hans Christian Andersen	A hajdina.	Mese

Az Irka 2018-as lapszámainak áttekintése.

A 2018-as évfolyam 1. száma 15 verset, 5 beküldött verset, 9 mesét tartalmaz, ezek a következők.

Szerző	Cím	Műfaj
Csanádi Imre	Hónap-soroló	Vers
Kecskés Béla	Télvégi csalogató	Vers
Zsadányi Lajos	Kipp-kopp	Vers
Pataki Edit	Kikeleti hír	Vers
Végh György	Virághozó április	Vers
Benedek Elek	A templomban	Vers
Endrődi Sándor	Párbeszéd	Vers
Lelkes Miklós	Fura molnár, fura malom	Vers
Bala László	Állatnév-visszhang	Vers
Simon Emil	Hónapok	Vers
Weinrauch Katalin	Rügyfakadás	Vers
Tóth Ágnes	Tojás-sors	Vers
Szalai Borbála	Szellő szökken	Vers
Aranyosi Ervin	Sólyom száll...	Vers
Móra Ferenc	A gavallér zsiráf	Vers
Szmolyák Patrik	Téli vers	Beküldött vers
Schreiner Vivien	Hóember	Beküldött vers
Plósz Emília	Tél	Beküldött vers
Csizsevinszki Krisztián	Karácsony	Beküldött vers
Méhes Richárd	A tél	Beküldött vers

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Magyar népmese	A három dió	Mese
Kányádi Sándor	Az elveszett követ	Mese
EmiliePoulsson	A Tündér újévi ajándéka	Mese
Japán népmese	A kötőrő	Mese
Benedek Elek	Kökény Matyi	Mese
Kovács Barbara	A csillagruha	Mese
Erdélyi szász népmese	Mese a kezéd öt ujjáról	Mese
Móra Ferenc	Hogyan tanultam meg olvasni? (Részlet)	Mese
Berényi Nagy Péter	Első kérdéseim és	Mese

	válaszaim. Az állatok.	
--	------------------------	--

A 2018-cas évfolyamának 2. számában megjelent: 12 vers, 7 mese, és 3 beküldött mesét tartalmaz ezek a következők.

Versek

Szerző	Cím	Műfaj
Tóthárpád Ferenc	Égi csikós	Vers
Szepesi Attila	Csipegető	Vers
Csanádi Imre	Bőségdicsérő	Vers
Székely Magda	Kirándulás az esőben	Vers
Aranyosi Ervin	Egér-vers	Vers
Péter Erika	Szélforgó	Vers
Bódai-Soós Judit	Festéknymok	Vers
Gönczi Erika	Béka Úrfi	Vers
Tóthárpád Ferenc	Úton,Jártam réten,Szivárványból vánkost	Vers
Weinrauch Katalin	Tervezgetés	Vers

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Észak-amerikai népmese	A kisegér nagy utazása	Mese
Jonathan Swift Gulliver	Utazása Lilliputban(Részlet)	Mese
Holland mese	Mese a tulipánról, a facipőről meg a füles fejkötőről	Mese
Mester Györgyi	Az igazi bátorság	Mese
Benedek Elek	A várépítő meg a forrásfakasztó tündér, Backa vára	Mese
Német mese	Az okos parasztember.	Mese
Kozma Marianna	A lusta Medve Máté	Beküldött mese
Gál Valentina	Berci, a lusta béka	Beküldött mese
Gerő Boglárka	A kis méhecske	Beküldött mese

A 2018-cas évfolyamának 3. számában megjelent:15 vers, 7 mesét tartalmaz ezek a következők.

Versek

Szerző	Cím	Műfaj
Aranyosi Ervin	Mesélő levelek	Vers
Polgár István	Őszi főzőcske	Vers
Sarkadi Sándor	Lomb le hullott	Vers
Takáts Gyula	Szüreti vers	Vers
Nemes Nagy Ágnes	Madarak	Vers
Bódai Soós Judit	A tréfás Nap	Vers
Kovács Kata	Lutty és a kis barátok, Nyál a szájba	Vers

Csoóri Sándor	Esti párbeszéd	Vers
Szabó Lőrinc	A szél meg a nap	Vers
Kormos István	Eső	Vers
Tóthárpád Ferenc	A három paca	Vers
Kiss Lehel	Zengenek még...	Vers
Péter Erika	A bukósisakos süni	Vers
Gönczi Erika	Bogárdal	Vers

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Janikovszky Éva	Én már óvodás vagyok!,	Mese
Hervay Gizella	Ábécés mese	Mese
Luxemburgi népmese	A bugyelláris, a pipa meg a süveg	Mese
Portugál mese	A szamárfülű királyfi	Mese
Belga népmese	A három csibe	Mese
Német népmese	A csodatök	Mese
Mester Györgyi	A csodatévő Flóra-kút	Mese

A 2018-cas évfolyamában 4. számában megjelent: 13 vers, 2 beküldött vers, 4 mesét tartalmaz. Ezek a következők.

Versek

Szerző	Cím	Műfaj
Weinrauch Katalin	Advent ajándék, Kisjézus születésnapja	Vers
Sarkady Sándor	Hóember	Vers
Zelk Zoltán	Téli fák	Vers
Kányádi Sándor	Fülig kucsma	Vers
Bódai-Soós Judit	Bárányszámolgtató (altató ciklus)	Vers
Romhányi József	Gyíkregé, A zsiráf gögje	Vers
Aranyosi Ervin	A mókus és a cipő	Vers
Kiss Lehel	Karácsonykor	Vers
Sás Károly	Facsemete	Vers
Tóthárpád Ferenc	Karácsony illata	Vers
Bódai-Soós Judit	Hóban, fagyban	Vers

Gyerekek által beküldött

Szerző	Cím	Műfaj
Heé Debóra	Tél	Beküldött versek
Budaházi Barbara	Téli móka	Beküldött versek

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Kínai népmese	Visszajött a répa	Mese
Mester Györgyi	A csúcsdíz	Mese
Fekete István	Betlehem	Mese
Gazdag Erzsi	A cinke és a szél	Mese

Irka 2019-es lapszámainak áttekintése.

A 2019-es évfolyamának 1. számában megjelent: 17 verset, 6 mesét, 4 beküldött verset tartalmaz. Ezek a következők.

Versek

Szerző	Cím	Műfaj
Weöres Sándor	A Tündér	Vers
Fésűs Éva	Áprilisi tréfa	Vers
Gazdag Erzsébet	Fecskenóta	Vers
Hétfvári Andrea	Csiribícsiri bá	Vers
Majtényi Erik	Tavasza	Vers
Csanádi Imre	Ibolyászó	Vers
Andók Veronika	Tavasza van	Vers
M. Simon Katalin	Méhecske	Vers
Sás Károly	Orrszarvúbogár	Vers
Orgoványi Anikó	Állati buli	Vers
József Attila	Altató	Vers
Móra Ferenc	Anyának	Vers
Weinrauch Katalin	Anyák napján	Vers
Gazdag Erzsébet	Örző sugarak	Vers
Kiss Lehel	Ha két fiú találkozik, Nézd, az eső!,Csónak ring a tó vizén	Vers

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Ukrán népmese	Kádár apó szerencséje	Mese
Bódai-Soós Judit	Szép Lizetta vágya	Mese
Magyar népmese	A szürke ló	Mese
Kovács Jolánka	Sánta mese	Mese
Mester Györgyi	Pihécske kalandja	Mese
HukkLabub	Rézfül, a megmentő	Mese

Gyerekek által beküldött

Szerző	Cím	Műfaj
Varga Szilvia	Anyának	Beküldött versek
Gárdonyi Géza	Április	Beküldött versek
László Antónia	Tavasza	Beküldött versek
Moskola Illés	Fehér egér	Beküldött versek

A 2019-es évfolyamában 2. száma megjelent: 19 verset, 5 mesét, 2 beküldött verset tartalmaz. Ezek a következők.

Versek

Szerző	Cím	Műfaj
Balogh József	Vakáció	Vers
Weöres Sándor	Barangolók, Vaskalap, Hosszú az utca, A leves készül, Ugrótáncot jókedvemből, Kutyaabál, Táncnóta, Béka a fatövén	Vers

Kányádi Sándor	Napsugár-hívogató	Vers
Devecsery László	Strandon	Vers
Hukk Labub	A kismacs és a doboz, no meg Sára, Szárnyasok	Vers
Orgoványi Anikó	Színek	Vers
Weinrauch Katalin	Repülő zacskók	Vers
Benedek Elek	Esti imák	Vers
Aranyosi Ervin	Foltos szalamandra	Vers
Arany János	Régi jó időből	Vers
Donászy Magda	Odvas fában	Vers

Gyerekek által beküldött

Szerző	Cím	Műfaj
Gogola Éva	Színek	Beküldött versek
Bocskai Gabriella	Hód úrfi	Beküldött versek

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Észak-amerikai népmese	Nyúl koma	Mese
Benedek Elek	A hazug legény	Mese
Mester Györgyi	A pöttyös víziló	Mese
Magyar népmese	Az átkozott pipőretyúk	Mese
Indián mese	A fehér majom	Mese

Az Irka 2019-es évfolyamában 3. számában megjelent: 13 verset, 10 mesét, 1 beküldött verset tartalmaz. Ezek a következők.

Versek

Szerző	Cím	Műfaj
Bódai-Soós Judit	Októberi napsugár	Vers
Kiss Lehel	Mint akire szárnyak, Jó volna...,Őszi gyümölcsök,Furcsa járgány	Vers
Takáts Gyula	Rigórufta dió	Vers
Magyar népköltés	Őszre fele van az idő	Vers
Nemes Nagy Ágnes	Gesztenyefalevél	Vers
Nádor Tamás	Szeptember	Vers
Benedek Elek	Marci muzsikál	Vers
Weinrauch Katalin	Bársonytakaró	Vers
Orgoványi Anikó	Állatkórház	Vers
Majtényi Erik	Számtanirka	Vers

Gyerekek által beküldött

Szerző	Cím	Műfaj
Moskola Illés	Alvó szépség	Beküldött versek

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Magyar népmese	A róka meg a medve a keresztelőben	Mese
Magyar népmese	A bolhabőr cipő	Mese

Kormos István	A kevély kiskakas	Mese
Gárdonyi Géza	Cicafuttatás	Mese
Székely Kristóf	A három királyfi	Mese
RohovejDzsennifer	Meseország	Mese
Demeter Hanna	Cukorföld	Mese
Sütő Emília	A szép leány	Mese
Magyar népmese	A szélkirály kastélya	Mese
Magyar népmese	Kenyerespajtások	Mese

A 2019-es évfolyamában 4. számában megjelent: 17 verset, 7 mesét, 1 beküldött versek tartalmaz, ezek a következők.

Versek

Szerző	Cím	Műfaj
Orgoványi Anikó	Frigyes, a hóember, Farsangolók	Vers
Devecsery László	Mikulás-játék	Vers
Bartos Erika	Tél	Vers
Pálfalvi Nándor	Karácsony, Karácsonyi mondóka	Vers
Weinrauch Katalin	Mikulás	Vers
Tordon Ákos	Télapó bundája	Vers
Móricz Zsigmond	A bölcs róka	Vers
Ágai Adolf	Az állatkertben	Vers
Kiss Lehel	Mit álmodtál, kis huszár?	Vers
Romhányi József	A Moszkitó-opera, A pék pókja	Vers
Tóthárpád Ferenc	Eljött szent karácsony, A hírhozó	Vers
Pósa Lajos	Faluvégen	Vers
Galambos Bernadett	Farsangi fánk	Vers

Szerző	Cím	Műfaj
Moskola Illés	A világ sarkán	Beküldött versek

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Mihail Sadoveanu	A bátor tengelice	Mese
Szofilkánics Teodor	A mágikus Ecset	Mese
Pető Levente	Az aranyalma, a nyúl és a gonosz róka	Mese
Petrás Bálint	A vén menyét és az egerek	Mese
Balogh Kamilla	Az évszakok királya és a tündérlány	Mese
Mester Györgyi	Hóbarátok	Mese
Lázár Ervin	A hétfejű tündér	Mese

Az Irka 2020-as lapszámának áttekintése.

A 2020-as évfolyamában 1. számában megjelent: 10 verset, 6 mesét, 12 beküldött verset tartalmaz, ezek a következők.

Szerző	Cím	Műfaj
Weinrauch Katalin	Üzenet a tavasznak	Vers
Gazdag Erzsé	Itt a tavasz	Vers
Juhász Magda	El ne hervadozzál	Vers
Horváth István	Száz meg száz kis napocska	Vers
Hétfvári Andrea	Keltegető	Vers
Zelk Zoltán	Erdőben-berdőben	Vers
Várfalvy Emőke	Tavasztánc,A víz útja	Vers
Marcák Gergely	Pottó-panzió	Vers
Mester Györgyi	Amazónia	Vers

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Bolla Gábor	A lepke cipője	Mese
Várfalvy Emőke	Tavasztündér gardróbja	Mese
Magyar népmese	A bika	Mese
Sárközi Karola	Üveghegy	Mese
Bara Gabriella	Matekmese	Mese
Kádas Barbara	Igaz barátság	Mese

Gyerekek által beküldött

Szerző	Cím	Műfaj
Anurova Júlia	Itt van már a tavasz, Született a nyár	Beküldött versek
Balla Zsófia	A tél vége	Beküldött versek
Moskola Illés	Az Irka születésnapja,A Fantáziaország	Beküldött versek
László Antónia	Megérkezett az Irka	Beküldött versek
Pósa Lajos	Szülőház,Isten,Tréfa	Beküldött versek
Szilágyi Domokos	Erdei iskola	Beküldött versek
Balog Lili Flóra	Csillag	Beküldött versek
Navrocka Irénke	Hobbi	Beküldött versek

A 2020-as évfolyamában 2. számában megjelent: 16 verset, 3 mesét, 4 beküldött verset tartalmaz. Ezek a következők.

Verse

Szerző	Cím	Műfaj
Tóth Árpád Ferenc	Fordulnak az évszakok, Megnyílt az óvoda	Vers
Mentovics Éva	Szóló	Vers
Dénes György	Öreg fa	Vers
Óri István	Őszben	Vers
Kányádi Sándor	Valami készül	Vers
Zelk Zoltán	Október	Vers
Jung Károly	Szunnyadó mező	Vers

Sulyok József	Madárijesztő	Vers
Mikszáth Kálmán	Házi zene	Vers
Péter Erika	Egérvásár	Vers
Weinrauch Katalin	Gólya az országúton	Vers
Kiss Lehel	Hétjáró	Vers
Csukás István	Róka Ricsi, A madármenyegző	Vers
Kirpa-Délczezh Nikolett	Ferkó, a pingvin	Vers

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Japán népmese	Miért rágják a fák kérgét a nyulak?	Mese
Brekócki-Domokos Evelin	Mese az ébresztőóráról	Mese
Csukás István	Mirr-Murr, a kandúr. (Részlet)	Mese

Gyerekek által beküldött

Szerző	Cím	Műfaj
Harsányi Evelin	Tavasza	Beküldött versek
Moskola Illés	A kis őz	Beküldött versek
Harsányi Dorina	Tinta	Beküldött versek
László Antónia	Évszakok szépségei	Beküldött versek

A 2020-as évfolyamának 3. számában megjelent: 16 vers és 8 mesét tartalmaz, ezek a következők.

Versek

Szerző	Cím	Műfaj
Mentovics Éva	Hófehér karácsony	Vers
Pósa Lajos	Karácsonykor	Vers
Szilágyi Domokos	Január	Vers
Tarbay Ede	Cipósütő mondóka	Vers
Bényei József	Hó	Vers
Óri István	Hótaposó	Vers
Osvát Erzsébet	Cinkék a fán	Vers
Szalai Borbála	Mesevilág	Vers
Péter Erika	Kis téli zene, Nyergel a tél	Vers
Hétfvári Andrea	Hópihe	Vers
Szabó Lőrinc	Esik a hó	Vers
Hargitai Gyula	Sír a jégcsap, Téli út	Vers
Weinrauch Katalin	Betlehemezés	Vers
Tóthárpád Ferenc	Három király éneke	Vers

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Pataki Edit	Gerlice	Mese
Magyar népmese	Füllentő	Mese
Weöres Sándor	Csali-mese	Mese
Pósa Lajos	Az egyszeri gyerek	Mese

Mester Györgyi	A Hókirálynó karácsonyfája	Mese
Peres Vera	A tollhordó madár	Mese
Fekete Kristóf	Mit is rejthet egy kalap?	Mese
Magyar népmese	Az aranyparázs	Mese

Az Irka 2021-es lapszámának áttekintése.

A 2021-es évfolyamában 1. számában megjelent: 16 verset, 4 beküldött verset, 4 mesét, 5 beküldött mesét tartalmaz, ezek a következők.

Versek

Szerző	Cím	Műfaj
Hétfvári Andrea	Virágsoroló	Vers
Bars Sári	Tavaszköszöntő	Vers
Fazekas Anna	Aranyeső	Vers
Osvát Erzsébet	Nyújtózik a hóvirág, Locsolóversek	Vers
Bódai-Soós Judit	Április, Virágos locsoló, Mindenképpen locsoló	Vers
Tóthárpád Ferenc	Ajándék anyunak	Vers
Weinrauch Katalin	Álom	Vers
Zagyi G. Ilona	Csóka-móka	Vers
Pete Margit	A bajuszmester	Vers
Romhányi József	Kecskére káposzta, A teve fohásza, Nyúliskola, A zsiráf gögje	Vers

Gyerekek által beküldött

Szerző	Cím	Műfaj
Orosz Máté	Fénytelen lámpa	Beküldött versek
Barta Viktória	Tavasszal éledünk fel	Beküldött versek
Bocskai Gabriella	Nyuszi	Beküldött versek
Dancs Milán	Tavaszi csoda	Beküldött versek

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Tordon Ákos	A kismadár kertje	Mese
Magyar népmese	Róka fogta csuka, csuka fogta róka Varga fogta mind a kettő	Mese
Mester Györgyi	Tavaszi hóember	Mese
Fekete Kristóf	Mit is rejthet egy kalap? (2. rész).	Mese

Gyerekek által beküldött

Szerző	Cím	Műfaj
Tóth László	Az elátkozott királyfi	Beküldött mese
Kláríková Zsófia	A bohócból lett királyfi	Beküldött mese
Farkas Nátán	A bátor fiú	Beküldött mese
Verbiás Anna	Fecskemese	Beküldött mese

Peres Vera	A két csiga	Beküldött mese
------------	-------------	----------------

A 2021-es évfolyamában 2. számában megjelent: 14 verset és 4 mesét tartalmaz, ezek a következők.

Versek

Szerző	Cím	Műfaj
Gazdag Erzsi	Hol van a nyár?	Vers
Sarkady Sándor	Nyár	Vers
Hétfvári Andrea	Pillangó, Kézmosó mondóka, Hajszipítő mondóka, Az én cicám, Körömvágó mondóka	Vers
Pákozdi Gabriella	Mosakodós mondóka, Százlábú-bánat	Vers
Devecseri Gábor	Állatkerti útmutató	Vers
Orgoványi Anikó	Guszt, a giliszta	Vers
Marcsák Gergely	A csiga munkája	Vers
Osvát Erzsébet	Minek a medvének bunda?	Vers
Weinrauch Katalin	Ruha-tár	Vers

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Afrikai népmese	Hogyan röpült a versenyt a kolibri és a gólya	Mese
Mester Györgyi	Ki a legjobb kertész?	Mese
Garay Zsuzsanna	Az elveszett gyöngy	Mese
Bódai-Soós Judit	A kalandvágó almafácska	Mese

A 2021-es évfolyamában 3. számában megjelent: 13 verset és 5 mesét tartalmaz, ezek a következők.

Versek

Szerző	Cím	Műfaj
Németh Krisztina	Jankó iskolába megy	Vers
Tóth Ágnes	Sün Aladár	Vers
Sarkadi Sándor	Lomb lehullott, mák kipergett	Vers
Galambos Bernadett	Ősz az erdön	Vers
Májtényi Erik	Köd	Vers
Tóthárpád Ferenc	Fogócska, Színező, Pipadal	Vers
Weinrauch Katalin	Márton atya lúdjai, Őszi kirándulás	Vers
Bódai-Soós Judit	Zár a hangyavár, Októberi napsugár, Ásító november	Vers

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Szláv népmese	A kérkedő medve	Mese
Gárdonyi Géza	Ugri meg Bugri	Mese

Mester György	Ez a ház eladó	Mese
Garay Zsuzsanna	A tölgyfa	Mese
Kolozsvári Grandpierre Emil	Harminc kalap, harminc majom	Mese

A 2021-es évfolyamában 4. számában megjelent: 11 verset, 6 mesét tartalmaz, ezek a következők.

Versek

Szerző	Cím	Műfaj
Tóthárpád Ferenc	Szórom a mákot, Zúzmarás örömök, Téli mondóka	Vers
Népköltés	Újévi jókívánság	Vers
Pete Margit	Micsoda pocsolya	Vers
G. Joó Katalin	Mesekert	Vers
Titi Hajnalka	Itt van a tél, fúj a szél	Vers
Péter Erika	Farsangi örömök	Vers
Weinrauch Katalin	Bábos mondóka	Vers
Donászy Magda	Karácsony délután	Vers
Udud István	Két kiskakas	Vers

Mesék

Szerző	Cím	Műfaj
Indián népmese	Hogyan keletkeztek az évszakok?	Mese
Ismeretlen történet	Megtölteni a termet	Mese
Mester Györgyi	Egy felejthetetlen karácsony	Mese
Benedek Elek	A karácsonyfa	Mese
Harald Scheel és Sibylle Jung	Benedek apó karácsonya	Mese
Móricz Zsigmond	A sok juh meséje	Mese

Összesítés:

Év	Vers	Mese
2017	71	15
2018	55	27
2019	66	28
2020	42	17
2021	54	19

Kárpátaljai szerzők	5 éves áttekintés
Weinrauch Katalin	15
Szalai Borbála	4
Osvát Erzsébet	3
Brekócki-Domokos Evelin	1

3. Kutatás: A kutatás anyaga és módszere

A mai óvodás gyermekek, mondhatjuk, hogy születésüktől fogva körbe vannak véve a digitális eszközökkel és egyre fiatalabban el kezdik használni a digitális eszközöket.

Véleményem szerint a meseolvasást a gyerekek számára nem helyettesíthetjük a gyerekek fejlődésében.

3.1.A kutatás célja

Szakedolgozatom megírásának célja, hogy jobban megismerjem a kárpátaljai magyar gyermekirodalmat, illetve annak alkalmazását az óvodapedagógusok körében. Az elmúlt évben szerzett tapasztalatokat alapul véve szakképzett óvodapedagógusokat kérdeztem meg arról, ismerik-e e kárpátaljai gyermekirodalmakat és használják-e a gyermekirodalmi alkotásokat az óvodás gyermekek nevelésében. Célom egyúttal az is, hogy megtudjam, a digitális eszközök világban mennyire játszik fontos szerepet a kárpátaljai gyermekirodalom, azon belül is a mesék és a versek a gyermekek életében napjainkban.

3.2.Hipotézisek

A kutatás megvalósításához az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg:

- a) A kárpátaljai magyar irodalmi művek szerepe kulcsfontosságú az óvodáskorú gyermekek életében, az óvodapedagógusok nem csak ismerik, de alkalmazzák is azokat minden napi munkájuk során.
- b) A digitális eszközök felváltják az előszavas mondókázást, mesemondást.

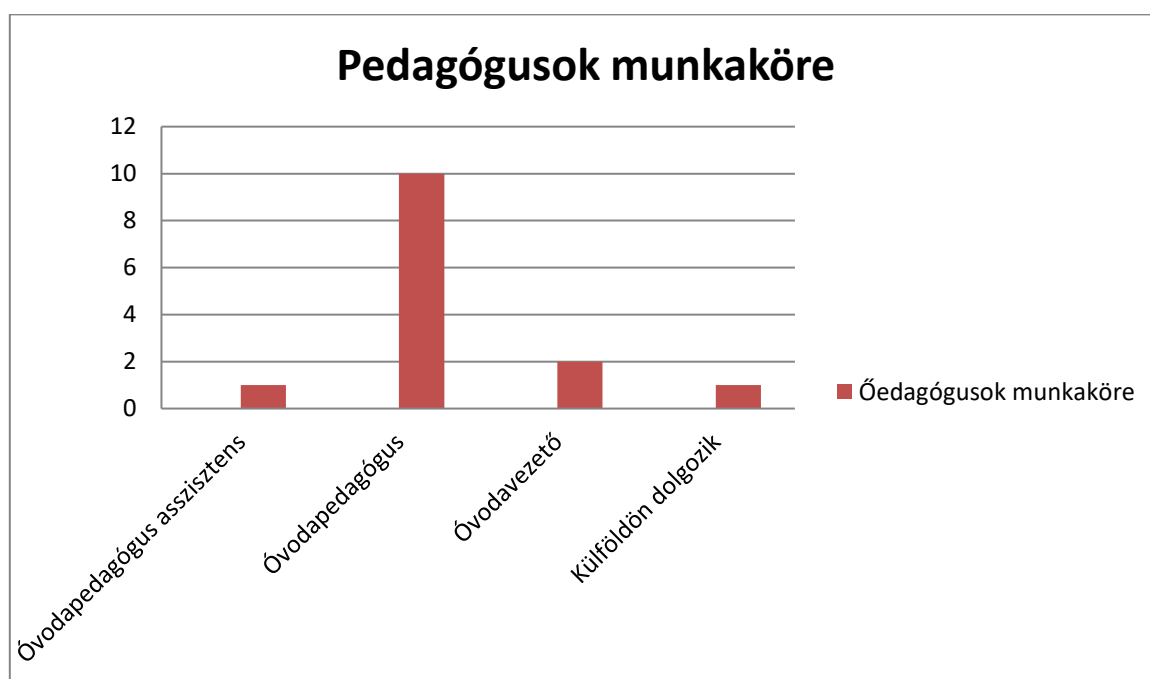
3.3.A kutatás helyszíne, körülményei

A kutatást a Tiszaújlaki kistérség óvodáiban végeztük el. A kistérséghez tartozó falvak: Tiszaújlak, Tiszaújhely, Karácsfalva, Mátyfalva, Keresztúr, Puskina, Salánk, Verbóc, Feketepatak.

Kutatásom módszerének a kérdőíves vizsgálatot választottam. A mintavétel a Google Űrlap online felületén történt. A kérdőív összeállításakor nyílt-, zárt-, illetve feleletválasztós kérdéseket alkalmaztam, amelyek a meseolvasás gyakoriságára, típusára, eszközeire, és helyszínére, költőkre és azok műveire irányult. A kérdőívet 14 óvodapedagógus töltötte ki. Az óvodapedagógusok különböztek életkorban és munkatapasztalatban, voltak kezdők és tapasztalt pedagógusok, a gyerekek életkora különböző volt, de az óvodapedagógusok csoportjának nagy része vegyes csoport melyben kicsi középső és nagy csoportos gyerekek egyaránt vannak.

3.4. Az eredmények bemutatása

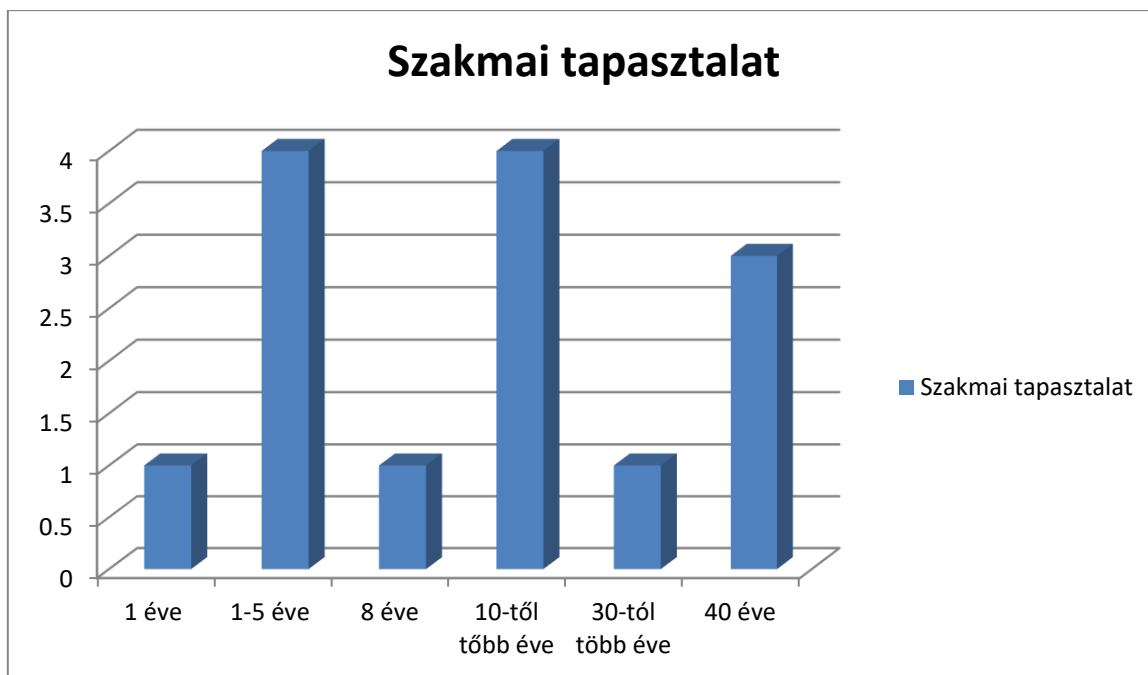
A kérdőív első kérdésével azt tisztáztuk, milyen munkakörben dolgoznak a válaszadók. A válaszadók között 2 fő óvodavezetőként, 10 fő főállású óvodapedagógusként, 1 óvodapedagógus asszisztensként dolgozik, 1 fő jelenleg külföldön dolgozik (1. ábra).

1. ábra

forrás: saját kutatás

A második kérdés a szakmai tapasztalatra, a pedagógusként eltöltött időre kérdezett rá. A válaszadók között 1 pályakezdő van, aki 1 éve dolgozik, 4 fő 1-5 éve, 4 fő 10-től több éve, 1 fő 8 éve, 1 fő 30-tól több éve, 3 fő 40 éve pedagógus. Amint látható, a pedagógusok többsége szakmai tapasztalattal rendelkező óvónő (2. ábra).

2. ábra

forrás: saját kutatás

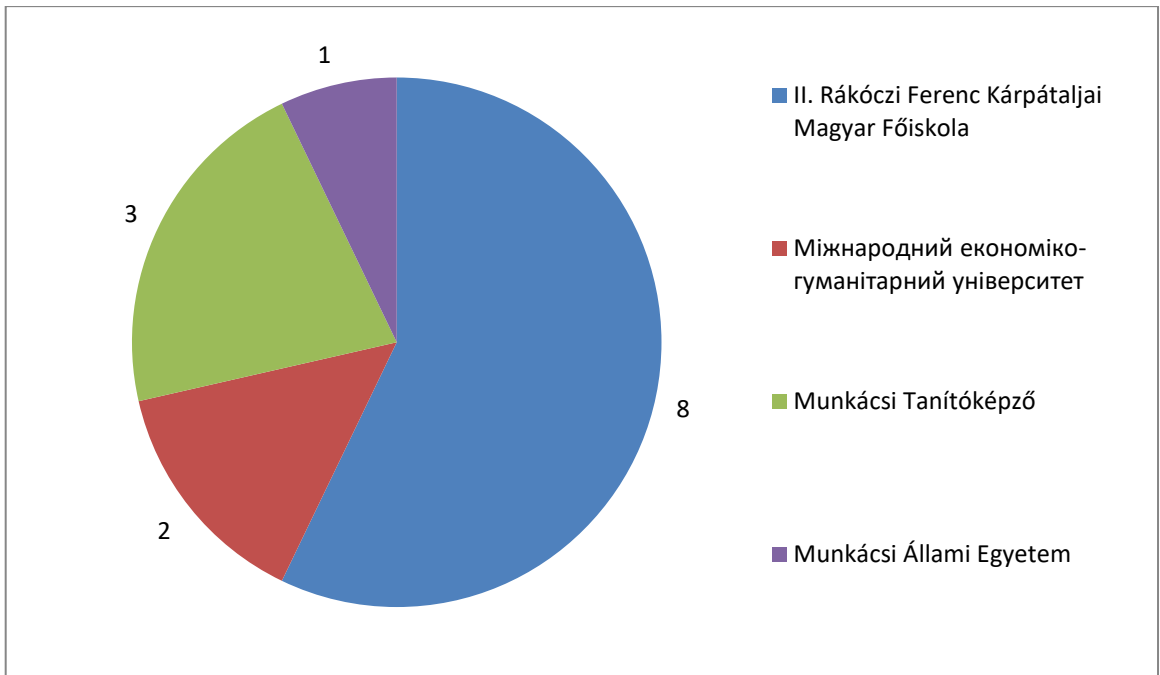
A 3. kérdésünk a diplomaszerezés helyére és a szakirányú végzettségre kérdezett rá.

Intézmény	Fő
StepanDemianchuk Nemzetközi Gazdasági és Humántudományi Egyetem, Óvodapedagógia, Tanító szak	2
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola	8
Munkácsi Tanítóképző	3
Munkácsi Állami Egyetem	1

3. táblázat

forrás: saját kutatás

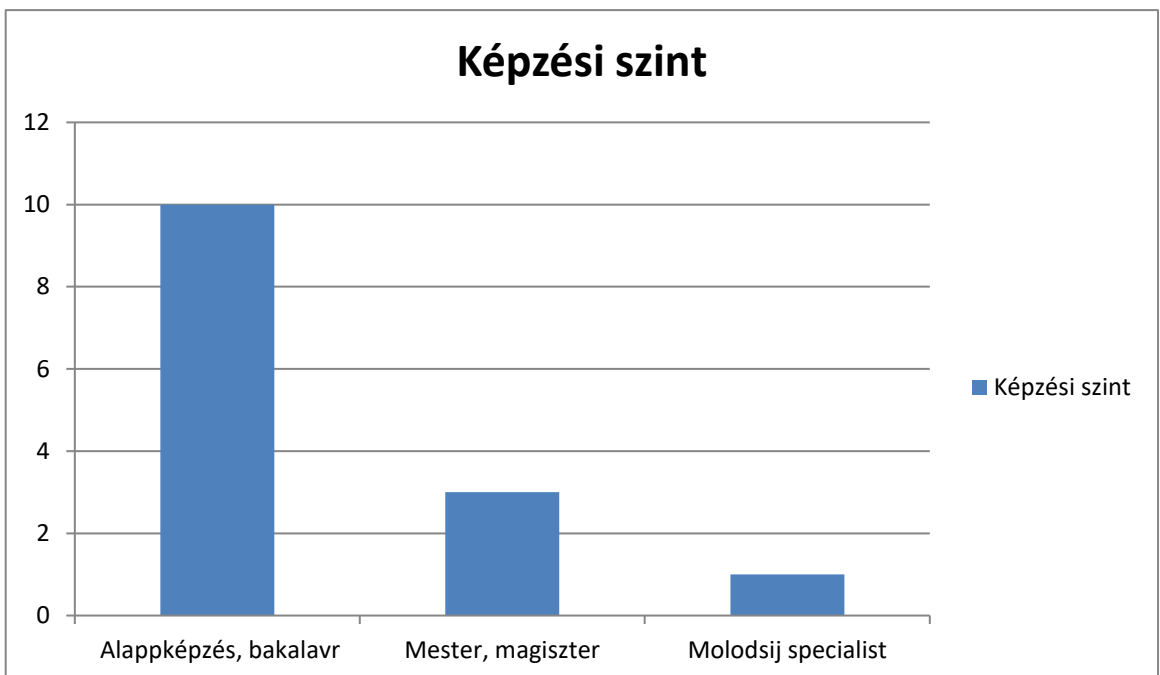
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán végzet a pedagógusok többsége, van aki egy szakon, de van aki több szakon is szerzett diplomát (3. táblázat, 4. ábra).

4. ábra

forrás: saját kutatás

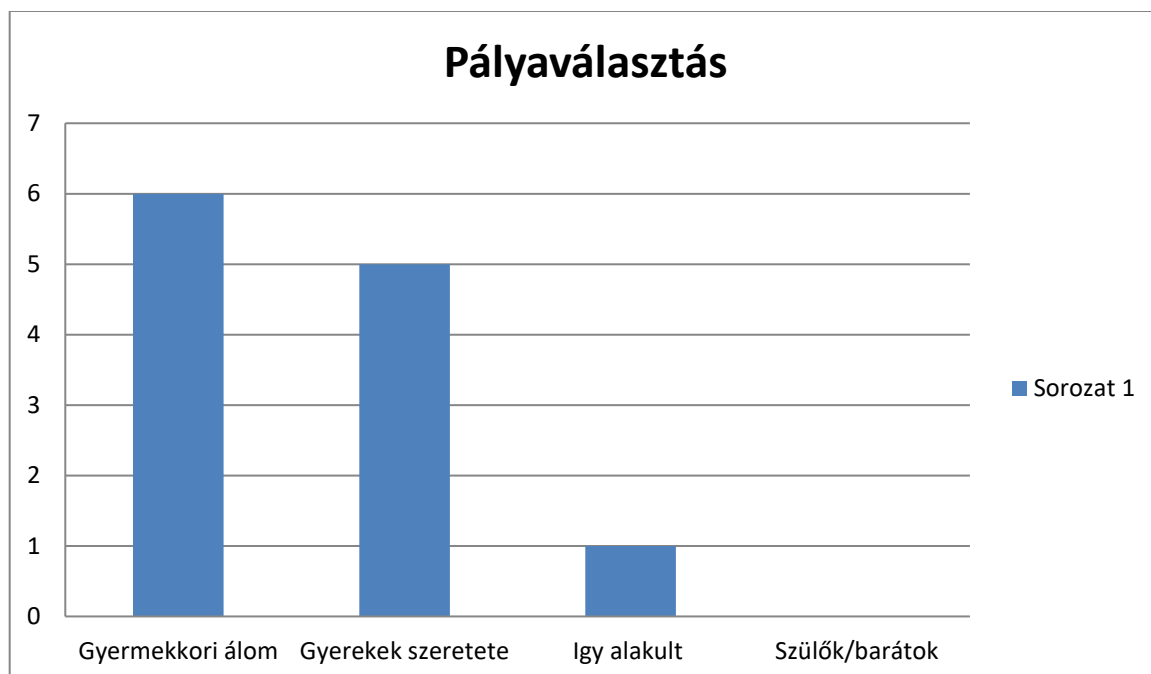
A negyedik kérdésben azt akartuk megtudni, hogy milyen szintű képesítést szereztek a felsőoktatási intézményekben. A válaszadók többsége, 10 fő – alapképzésben (bakalavr), 3 fő mester (magiszter), 1 fő molodsijspecialist képzésben vett részt (5. ábra).

5. ábra

forrás: saját kutatás

Az ötödik kérdésben a pályaválasztás iránti motivációt vizsgáltam. Arra kerestem a választ, kinek/minek hatására döntöttek úgy, hogy óvónők szeretnének lenni? A válaszadók közül 6-an gyermekkori álmok megvalósulásaként, 5 fő a gyerekek szeretete miatt, 1 fő véletlenszerűen (így alakult) választotta ezt a pályát (6. ábra).

6. ábra

forrás: saját kutatás

A hatodik kérdésben arra kértem az óvodapedagógusokat, hogy mesélgék el, mi motiválja őket leginkább munkájuk végzésében? A nyílt végű kérdésekre az alábbi válaszok érkeztek:

- a boldog, megelégedett gyermekarcok (1 fő),
- a gyerekek miatt (1 fő),
- gyerekek szeretete miatt (3 fő),
- gyerekek öröme miatt (1 fő),
- amikor látom, hogy a gyerekek biztonságban érzik magukat, örömmel jönnek az óvodába (1 fő),
- az elért eredmények, megoldott feladatok, gyerekek, szülők pozitív visszajelzései, a munkatárs közösség összetartása, (1 fő),
- az óvodás gyerekek ha meg szeretnek egy óvónőt nagyon tudják szeretni és, ez a szeretet kölcsönös a gyereket nagyon szeretem (1 fő),
- gyerekek fejlesztése, szeretete (1 fő),
- gyerekek szeretete, szeretek velük foglalkozni, játszani (1 fő),

- szeretem a gyerekeket, szeretek játszani, foglalkozni velük (1 fő),
- szeretem a gyerekeket, szeretek velük lenni, foglalkozni velük (1 fő),
- számomra ez nem csak egy munkahely, hanem hivatás, amit már gyermekkoromban elhatároztam, hogy gyermekekkel szeretnék foglalkozni. A gyermekek iránti szeretet, s látni, hogy ők is viszonzják, a mosolyuk, az ölelésük, a sikerélmények, amelyeket együtt élünk meg, az felbecsülhetetlen (1 fő).

A válaszok alapján arra következtethetünk, hogy a pedagógusok hivatásuknak érzik foglalkozni a gyerekekkel, örömet okozni, mosolyt csalni az arcukra a legfőbb motivációs erő, ez az ami miatt sikeresek a munkájukban.

A hetedik kérdésben arra kerestük a választ, vannak-e és ha igen, milyen nehézségeik óvónőként? A válaszokban 8 fő a nemet jelölte, 3 fő az igent.

„Az elmúlt három évben nem volt váltó óvónő mellettem, teljes héten, napi 9 órában dolgoztam. Ez nagyon nehéz volt család mellett. Akadályozott a mindennapi felkészülésben is, hisz a nap teljes részében a gyerekekkel való foglalkozás, a róluk való gondoskodás szinte teljesen rám hárult. Volt lehetőségem váltani. Az állami intézmény helyett egy egyházi óvodában találtam munkát. Heti 2 teljes nap dolgozom itt. Így sokkal több idő jut a gyerekekhez való felkészülésre, sokkal több energia jut a rájuk való odafigyelésre.” (1 válasz)

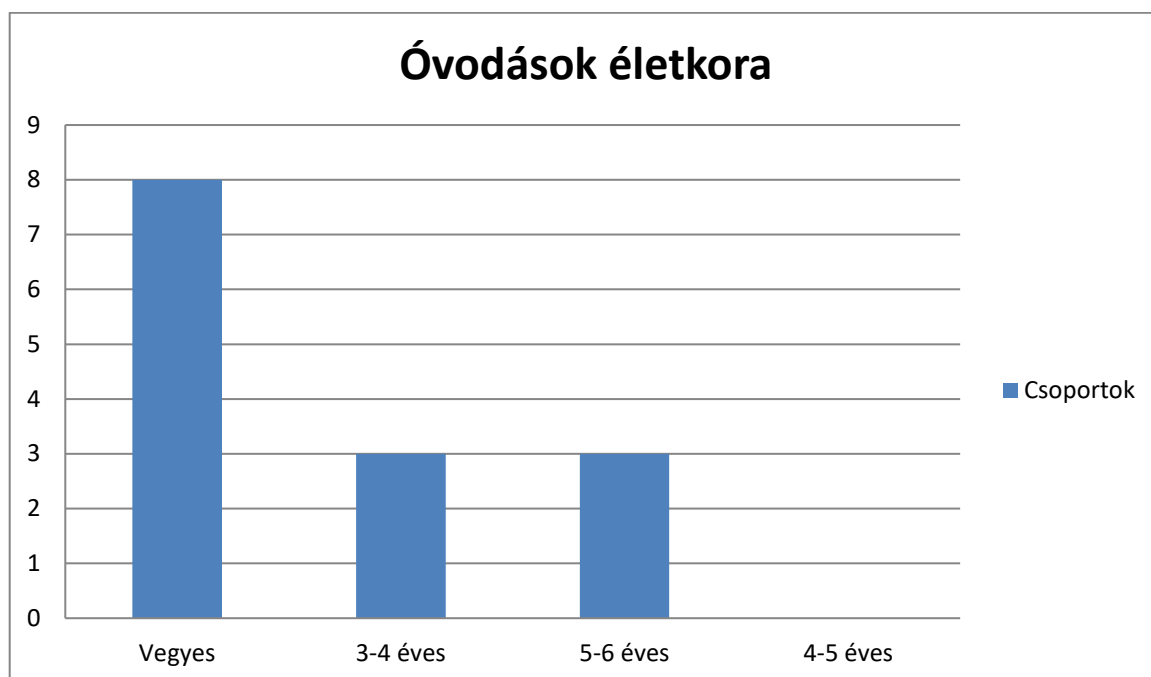
„Különböző családi helyzetekből (roma) érkezett gyerekekkel megtalálni a közös hangot.” (1 válasz)

„Mint minden munkában, a miénkben is vannak nehézségek, de kellő motivációval és elszántsággal mindent le lehet győzni. De talán most a legnagyobb nehézség a gyermekek hiánya, hiszen a kialakult helyzet miatt sajnos nagyon sok család költözött el külföldre, s megfogyatkozott a gyerekek létszáma.” (1 válasz)

A mostani helyzetben példaértékű, hogy csak kevesen jelezték a nehézségeket, holott a pedagógusok közül is sokan költöztek külföldre, ezért pedagógushiány van, sok óvodában két óvónő helyet már csak egy dolgozik, van ahol vegyes kétnyelvű a csoport, ami további nehézséget jelent, de ennek ellenére is megmaradt a pozitív hozzáállás, a pedagógusok örömmel végzik a munkájukat.

A nyolcadik kérdéssel azt akartuk megtudni, hogy milyen életkorú gyerekekkel foglalkoznak az óvónők. A válaszadók többsége, 8 fő – vegyes csoporttal, 3 fő 3-4 éves, 3 fő 5-6 éves gyerekekkel foglalkozik. Az ábrán is látható, hogy többségben

vannak a vegyes csoportok, feltehetően azért, mert a háború miatt sokat kiköltöztek Magyarországra, így az óvodák – részben a gyermeklétszám csökkenése, részben a pedagógushiány miatt – összevonták a különböző életkorú gyerekeket (7. ábra).

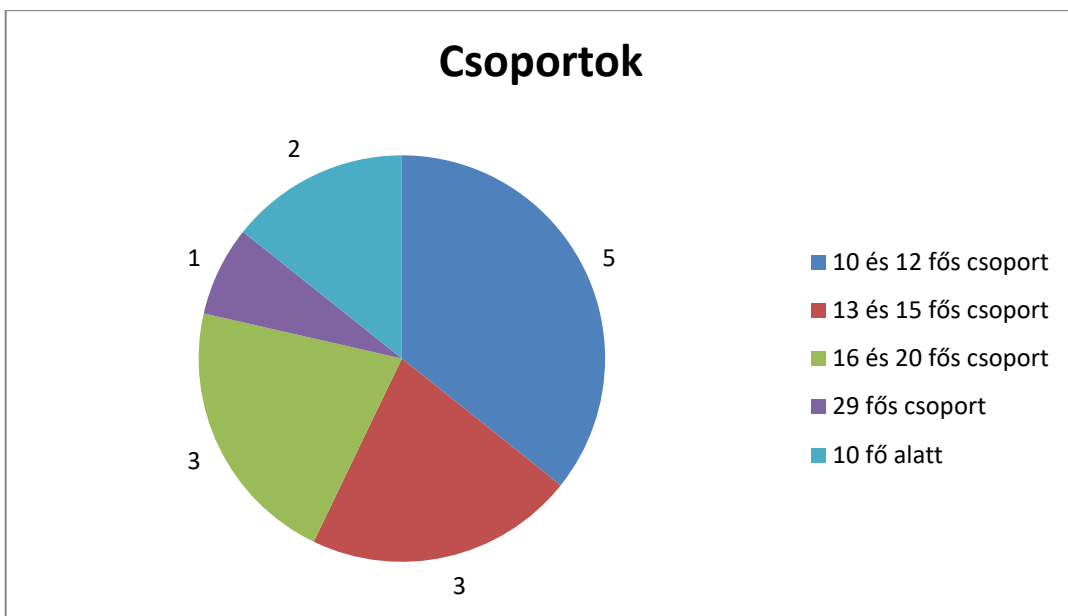

7. ábra

forrás: saját kutatás

A kilencedik kérdéssel azt akartuk megtudni, hogy hány fős a csoportja? A válaszok: 5 fő jelenleg 10 és 12 fős csoporttal dolgozik, 3 fő 13 és 15 fős csoporttal, 3 fő 16 és 20 fős csoporttal, 2 fő 10 fő alatti, 1 fő 29 fős csoporttal.

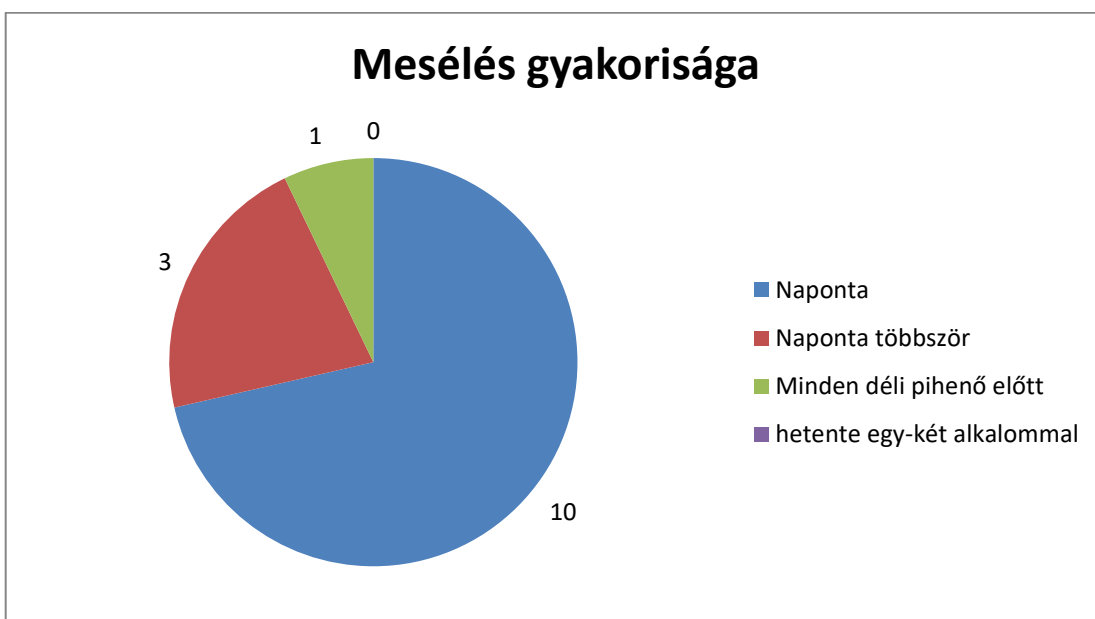
Ukrajnában a törvény szerint 15 fős lehet egy óvodás csoport. Egyes pedagógus csoportja a háború miatt csökkent, több helyen a pedagógusok száma és a gyerekek száma is csökkent, sok család kényszerült elhagyni az országot, az óvodás gyermekek szülőfalujukban nem fejezhették be az óvodát. Egyes helyeken a csoportokat összevonták, hogy meglegyen a csoport (8. ábra).

8. ábra

forrás: saját kutatás

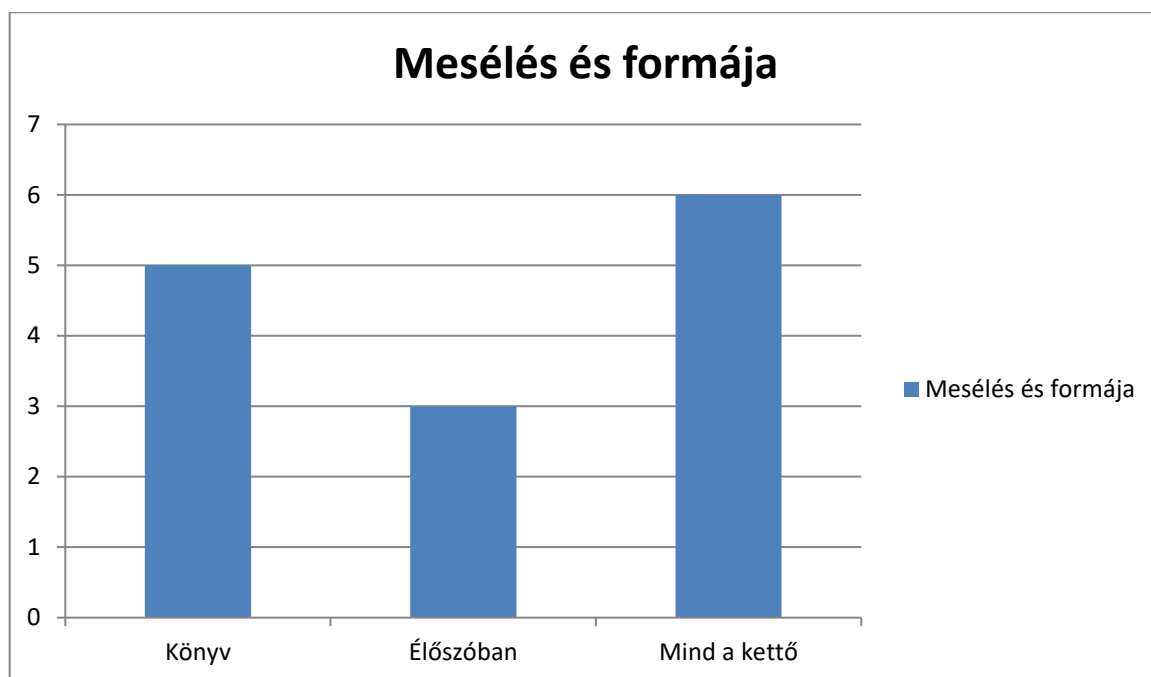
A tízedik kérdéssel azt akartuk megtudni, hogy milyen gyakran mesélnek a gyerekek számára egy héten? A válaszadók közül 10 fő naponta, 3 fő naponta többször (csendes pihenőben, vagy amikor a foglalkozás megkívánja), 1 fő minden déli pihenő előtt, mielőtt elalszanak, de napközben is előfordul, hogy mesél. A hetente egy-két alkalmat senki nem jelölte. A mesék olvasása – saját bevallásuk szerint – fontos nemcsak foglalkozás kereteiben, sokan naponta vagy naponta többször mesélnek a gyermekeknek (9. ábra).

9. ábra

forrás: saját kutatás

A következő kérdéssel a mesélés formájára kérdeztünk rá. 5 pedagógus a könyvből való mesemondást részesíti előnyben, 3 fő előszóban mesél, 6 fő mind a kettőt alkalmazza. A pedagógusok egyike sem írta, hogy nem mesél a gyermekeknek, ami pozitívum, akár könyvből, akár előszóban mesélnek a gyermekeknek (10. ábra).

10. ábra

forrás: saját kutatás

A következő kérdéssel azt szeretnénk volna megtudni, hogy hol és hogyan szoktak mesélni? A nap melyik részében használja a pedagógus a meseolvasást? A válaszadók közül 6 fő a spontán helyszínt, 3 fő a csoportszobát jelölte meg, 1 fő a foglalkozás keretében, 1 fő foglalkozás keretében, de jó időben akár az udvaron, elalvás előtt minden alkalommal a hálósobában is mesél, 2 fő altatáskor az ágyban, 1 fő a csoportszobában is, a hálósobában déli pihenő előtt minden nap, de volt már, hogy az udvaron vagy spontán is mesélt. A helyszín sokat ad a meséléshez, egy spontán helyszín, ami lehet az udvar is, a gyermekeknek nagyobb élményt jelenthetés jobban megjegyzik a mesét (11. ábra).

11. ábra

forrás: saját kutatás

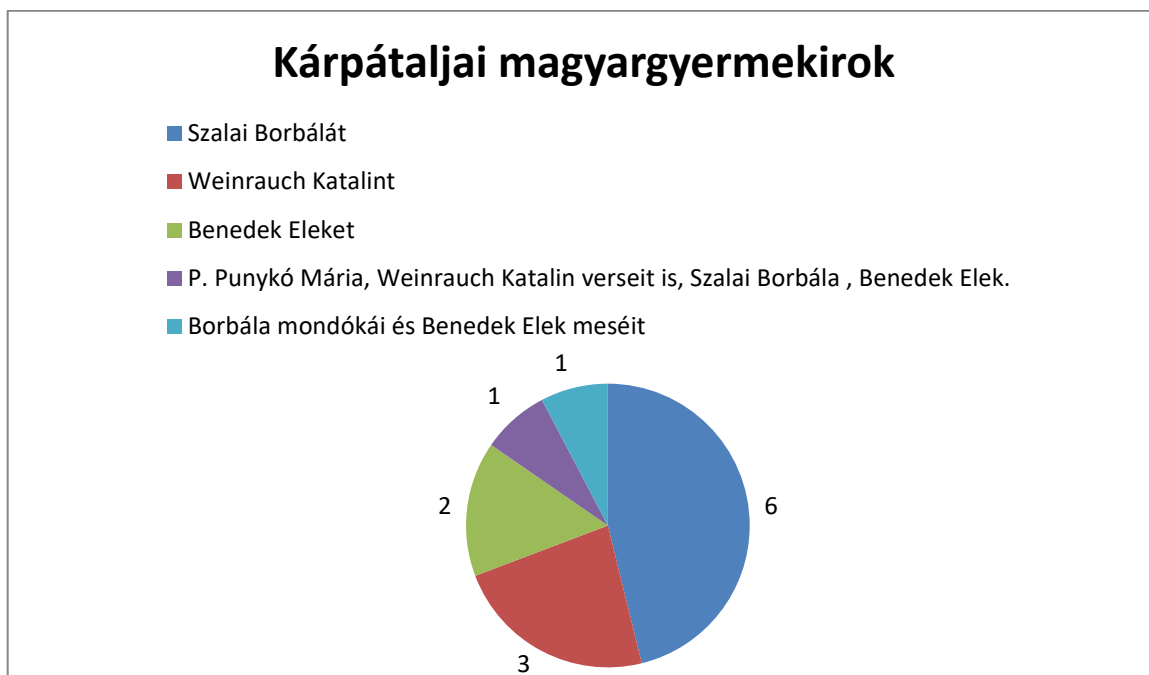
A következő kérdéssel azt vizsgáltuk, használnak-e a pedagógusok szemléltetőket a meséléshez. A válaszadók közül:

- képeket (5 fő),
- bábokat használ (2 fő),
- képeket, bábokat, digitális eszközöket (1 fő),
- bábokat/plüsst állatkákat és néha képeket (1 fő),
- képeket és bábokat is használ, valamint digitális eszközöket a délutáni szabad játék során (1 fő),
- mindent használ: képeket, bábokat, digitális eszközöket (2 fő),
- képeket, bábokat, digitális eszközöket (1 fő),
- jelölte, hogy nem használ szemléltetőket (1 fő).

Amikor egy óvodapedagógus szemléltet, akár egy bábbal, akár képekkel, sok mindent láthatóbbá, érzékletesebbé tesz a gyermekek számára.

A következő kérdéssel azt szeretnénk volna megtudni, hogy ismer-e a kárpátaljai magyar gyermekírókat? A válaszadók, 6 fő Szalai Borbálát jelölte, 3 fő Weinrauch Katalint, 2 fő Benedek Eleket, 1 fő P. Punykó Máriát, 1 fő ismeri P. Punykó Mária munkásságát, szereti Weinrauch Katalin verseit is, de nagy szeretettel használja Szalai Borbála kedves gyermekkölteményeit, Benedek Elek meséit is a munkája során, 1 fő

Szalai Borbála mondókái és Benedek Elek meséit. Ahogy az ábrán is látható, sokan Szalai Borbálát jelölték vagy sorolásban említették, ezáltal tudhatjuk, hogy az óvónők érdeklődnek a kárpátaljai írók iránt (12. ábra).

12. ábra

forrás: saját kutatás

A következő kérdéssel azt szeretnénk volna megtudni, hogy ismer-e kárpátaljai magyar népmesegyűjtőket? A válaszadók közül 10 fő igennel válaszolt, 4 fő nemmel. A többség ismer kárpátaljai magyar népmesegyűjtőket, ahogy az ábrán is látható, az óvónők sokféle forrásból keresnek anyagokat a munkájukhoz (13. ábra).

13. ábra

forrás: saját kutatás

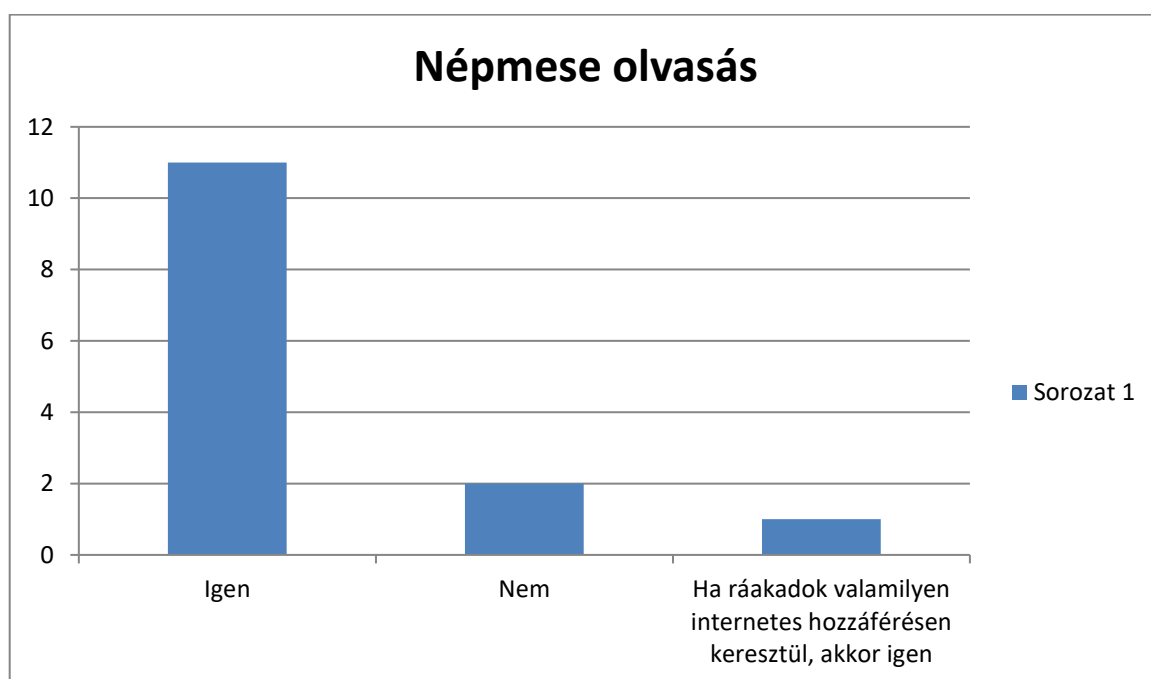
A következő kérdéssel azt szeretnénk volna megtudni, hogy melyek a kedvenc meséik.

A válaszok:

- Szóló szőlő, mosolygó alma, csengő barack, A só, A sündisznó, Az ember a legerősebb (1 fő),
- A kismalac és a farkasok, Holle Anyó, Piroska és a farkas (1 fő),
- A három nyúl, Az aranyszörű bárány, Tündérszép Ilona és Árgyélus, Eltáncolt papucsok (1 fő),
- Iciri- piciri, A három nyúl, A kiscipó, A három kismalac (1 fő),
- A csacsi, Zsémbes Zsófi ébredése (1 fő),
- Szélike Királykisasszony (1 fő),
- Almát szemértért, A kicsi kanász, meg a tizenkét vakond (1 fő),
- Magyar népmesék, Mátyás király meséi (1 fő),
- Almát szemétér (1 fő),
- Nyúl Tamás az óvodában, Camsacsicsalád csemetéje (1 fő),
- Magyar népmesék (1 fő),
- A csillagszemű Juhász, A kis gömböc, A gyémánt krajcár (1 fő),

•*Hamupipőke, A kis gömböc, A só, A csillagszemű juhász.* A válaszaikban nagyobb részt népmesék voltak így arra következtettem, hogy sok óvodapedagógus előnyben részesíti a népmesét mely jobban felkelti a gyermek figyelmét (2 fő).

A következő kérdéssel azt szeretnénk volna megtudni, hogy szoktak-e gyerekek számára kárpátaljai (magyar) népmeséket olvasni? A válaszok: 11 fő igen, 2 fő nem, 1 fő – ha ráakadok valamilyen internetes hozzáféréseken keresztül, akkor igen. Itt is az igen lett többségben, ami megerősíti azt a hipotézisünket, hogy az óvodapedagógusok törekednek arra, hogy a gyermekekben kialakítsa a kárpátaljai magyar irodalom iránti szeretetet (14. ábra).

14. ábra

forrás: saját kutatás

A következő kérdéssel azt szeretnénk volna megtudni, hogy melyek a kedvenc kárpátaljai (magyar) népmeséi a gyerekeknek?

A válaszok:

- Almát szemétér* (3 fő),
- Nincs konkrétan kedvenc mese (3 fő),
- A szegény ember és az ördög* (1 fő),
- Nyúl Tamás az óvodában* (1 fő),
- A királyfi* (1 fő),
- Bálba készül a számár* (1 fő),

- Tordon Ákos: *A három arany nyílvesző* (1 fő),
- Nagyon szeretik a *Babszem Jankó* mesét (1 fő),
- Nagyon szeretik a *Babszem Jankó, A kis gömböc, A kis kakas gyémánt félkrajcárja* meséket (1 fő),
- Szívesen hallgatják a *Lúdas Matyi, A só, A kis kakas gyémánt félkrajcárja* c. meséket (1 fő).

A pedagógusok válaszai alapján sok olyan mese volt, amit többen írtak például Az almát szemért vagy, *A kis kakas gyémánt félkrajcárja*.

A következő kérdéssel az óvodapedagógusok legkedvesebb kárpátaljai magyar gyermekirodalmi alkotására kérdeztünk rá.

A válaszok:

- Nehéz lenne egyet megnevezni, legkedvesebbek számomra Szalai Borbála művei (2 fő),
- Szalai Borbála: *Giling-galang csengettyű* (1 fő),
- Szalai Borbála: *A csacsi* (1 fő),
- Szalai Borbála *Az első hóvirág* (1 fő),
- Nincs legkedvesebb, győzzön a jó, szeressék egymást az emberek, állatok és a gonosz kapja meg a büntetését (2 fő),
- Mesevásár* (1 fő),
- Almát szeméért* (1 fő),
- Nyúl Tamás az óvodában*(1 fő),
- Kurmai Ráti Szilvia *A fekete és a fehér Tisza* (1 fő),
- Nagyon szeretjük a Magyar népmeséket (3 fő).

A válaszok többsége Szalai Borbála munkásságából sorolt fel műveket, de volt aki nem tudott egy bizonyos művet megnevezni, mert számára sok olyan kárpátaljai mű van, ami kedves.

A következő kérdéssel azt szerettük volna megtudni, hogy a kárpátaljai magyar gyermekírók alkotásai közül melyek azok, amit leggyakrabban felidéznek a gyerekek?

A válaszok:

- Varázsszavak, Buxi házőrző lett, Szeleburdi szellőcske, Megjött a Télapó, Sanyi és a hópehely, Jelzőlámpa, A csacsi, Két kis kezem összeteszem (1 fő),
- Füzesi Magda: Mosolykérő versek, Szalai Borbála: Férjhez ment a cincér lánya (1 fő),

- Szalai Borbála Csacsi (1 fő),
- Szalai Borbála- Indulhat a vonatunk (1 fő),
- Királylányos, illetve az állatos meséket emlegetik a gyerekek (1 fő),
- Zöld erdőben jártam (1 fő),
- Nem ragaszkodik egy meséhez (1 fő),
- Róka koma (1 fő),
- Üveghegy (1 fő),
- A só, Kacor királyt, A kóró és a kismadár (1 fő),
- A csillagszemű juhász, A só, A Lúdas Matyi c meséket (1 fő),
- A csillagszemű juhász, és szeretik a Mátyás király meséket. A pedagógusok sok művet felsoroltak melyek között található, mint a népmese ugyanúgy egy bizonyos író alkotásai ilyen volt például Szalai Borbála (1 fő).

A következő kérdéssel azt szeretnénk volna megtudni, hogy hogyan, milyen forrásokból jutnak hozzá a kárpátaljai magyar gyermekirodalomhoz? A válaszok: 5 fő Internetes forrásból, Magyarországról kapott könyvekből, 4 fő az Irka folyóiratból, 1 fő Interneten YouTube-on, sajnos a mai gyerekek nem nagyon ismerik a kárpátaljai meséket.

Az óvónők számára nehézség ez, hogy nincs minden kárpátaljai író műve kéz alatt, így abból dolgoznak, amiből csak tudnak, valaki internetről, van, aki meséskönyveket kölcsönöz, így ha adódik a lehetőség, alkalmazzák, de nagy segítség az Irka gyermeklap, melyben nagyon sok mindent találnak, nemcsak a kezdő, de tapasztalt pedagógusok is.

A következő kérdéssel azt szeretnénk volna megtudni, hogy szerintük mi a mese és a gyermekirodalom legfontosabb szerepe a gyermekek életében? A válaszok:

- az irodalom megszerettetése, hogy erősítse a magyar nyelvhez, a magyarsághoz való kötődést, valamint az értelmi és anyanyelvi képességek fejlesztése (1 fő)
- fejleszti a gyermekek szókincsét, anyanyelvét. Mesehallgatás alatt a gyermekek fantáziája is fejlődik, meg tanulnak különbséget tenni jó és rossz között. Mesedramatizálás közben a szereplők bőrébe bújhatnak, sikerül levetkőzni gátlásaikat (1 fő),
- szókincsfejlesztés, fantázia fejlesztése, a gyermek tanítása, megnyugtató, szórakoztatása (1 fő),

- fantáziájuk, szókincsük bővítése, élethelyzetük újra élése, kudarcait ön való átsegítése (1 fő),

- a mese által gazdagodik a gyermekek szókincse, fejlődik a fantáziájuk, képzelőerejük (1 fő),

- mesehallgatás közben átlépünk egy másik világba, ahol repülhetünk, lehetünk nagyok, vagy láthatatlanok. Bár átlépünk a képzelet világába,de mégis tanulunk. Meg tanulunk gondoskodni az emberről, állatról, környezetünk védelméről, tisztán tartásáról. Nagyon fontosnak tartom a mesélést, fejleszti a gyerekek gondolkodását, képzeletét (1 fő),

- a mese általában igaz megtörtént alapú történetekből születik, és vannak tanulságos mesék. A gyermekek szeretik a vicces meséket és az állatokról szólókat is (1 fő),

- jelentős szerepe van a gyerekek értelmi és érzelmi fejlődésében (1 fő),

- érzelmi intelligencia fejlesztése, hagyományörzés (1 fő),

- a mesefejlesztő, nevelő szerepe (1 fő),

- fejleszti az Én-kép kialakulását (1 fő),

- a meséknek elsődleges szerepük van a gyerekek anyanyelvi nevelésében, szókincsük és képzelőerejük fejlesztésében. A mesék olyan élményekhez juttatják őket, amelyek a közös meséléseken és szeretetteljes együttléteken túl a közösséghez való tartozásukat is fejleszti (1 fő).

Az óvodapedagógusok válaszaiból arra következtethetünk, hogy a mese jelentős és fontos a gyermekek fejlődése szempontjából.

3.5. Következtetések

A kérdőívre adott válaszok kiértékelése alátámasztja azt a feltevésünket, hogy a gyermekirodalom nagyon fontos a gyerekek életében és a pedagógusok alkalmazzák azt minden napi tevékenységük során.

A kistérség óvodapedagógusainak többsége nem csak ismeri, de alkalmazza is a gyerekek mindennapjaiban a kárpátaljai magyar népmeséket, a kárpátaljai költők verseit, ezzel is formálva a személyiségüket. A legismertebb költők: Szalai Borbála, Weinrauch Katalin és Benedek Elek.

A kérdőívet kitöltő óvodapedagógusok többsége minden nap mesél a gyerekeknek, és az élőszavas mesemondást részesíti előnyben. A digitális eszköz jelen vannak a gyerekek életében, mégis az óvoda az a hely, ahol nincs szükség telefonra vagy tv-re.

A válaszokból azt is megtudtam, milyen helyzetekben olvasnak a gyerekeknek és hogyan szemléltetik a gyerekeknek a mesélést.

Az óvodapedagógusok válaszaiból kiderült, hogy néhányan a kialakult ukrajnai helyzet miatt külföldön folytatják a munkát. Sokan viszont maradtak a számukra kedves szakmájuknál.

Összességében elmondható, hogy a Tiszaújlaki kistérség megkérdezett óvodapedagógusai körében nem csak a külföldi írók és mesék népszerűek a gyermekek nevelésében, hanem a kárpátaljai magyar szépirodalmi és folklóralkotásokat is ismerik és alkalmazzák azokat a gyermekek nevelésében.

Összegzés

Szakedolgozatom témája Gyermekirodalom a kárpátaljai óvodákban. A téma feldolgozásával céлом az volt, hogy áttekintsem a szakirodalmat, elmélyültebben is megismerjem a kárpátaljai magyar gyermekirodalmat, illetve annak jeles képviselőit, felmérjem, hogy a kárpátaljai magyar óvodákban a pedagógusok mennyire ismerik és használják a gyermekirodalmi alkotásokat munkájuk során.

A munkámban a szakirodalom alapján ismertetem a gyermekirodalom fogalmát, vázlatosan bemutatom a gyermekirodalom kialakulását, a magyar és kárpátaljai magyar gyermekirodalom jelentősebb képviselőit. Napjainkban már sok mese, vers és mondóka íródik kifejezetten a gyermekek számára, a gyermekirodalom kialakulásának kezdeti szakaszában a felnőtt irodalom alkotásai váltak gyermekirodalommá.

Dolgozatom önálló feldolgozást tartalmazó részeiben az Irka gyermeklapot tekintem át, kigyűjtve az elmúlt 5 év szépirodalmi alkotásait a gyermeklapból, illetve a Tiszaújlaki kistérség óvodáiban végzett felmérés eredményeit mutatom be.

A kutatásom során beigazolódott, hogy az óvodapedagógusok többsége nem csak ismeri, de alkalmazza is a gyerekek minden napjaiban a kárpátaljai meséket, verseket ezzel is hozzájárulva a gyermekek személyiségfejlődéséhez, identitásuk formálódásához.

A különböző mesék, versek és mondókák segítségével fejlődnek a gyerekek. Ismereteik, fantáziájuk, képzelőerejük bővül, fejlődik a beszédkészségük, a még beszélni nem tudó gyermekeknek pedig segíti az anyanyelv elsajátítását.

Leendő óvodapedagógusként szeretném minél több formában és több alkalommal beépíteni a különböző meséket, verseket, mondókákat a gyermekek mindennapi tevékenységeibe, figyelembe véve a gyermekek különböző életkori sajátosságait, fejlődési és értelmi szintjét.

A szakdolgozatom a következtetések megfogalmazásával, a felhasznált szakirodalom jegyzékével, az ukrán nyelvű rezümével zárul.

Резюме

Тема моєї дипломної роботи – Дитяча література в ЗДО Закарпаття. Працюючи над темою, я намагалася переглянути літературу, ближче познайомитись із закарпатською угорською дитячою літературою та її видатними представниками, а також оцінити, наскільки вихователі закарпатських угорських дитсадків знають і використовують у своїй роботі дитячу літературу.

У своїй роботі я вводжу поняття дитячої літератури на основі спеціальної літератури, окреслюю розвиток дитячої літератури, а також найважливіших представників угорської та закарпатської угорської дитячої літератури. У наш час багато казок, віршів і потішок пишуться спеціально для дітей, на ранніх етапах розвитку дитячої літератури твори дорослої літератури стали дитячою.

У частинах дипломної роботи, які містять самостійну обробку, описую дитячий журнал «Ірка», в якому зібрані художні твори останніх 5 років, і наводжу результати опитування, проведеного в дитячих садках Вилоцької субрегіону.

Під час мого дослідження було підтверджено, що більшість вихователів дитячих садків не тільки знають, а й використовують закарпатські казки та вірші у своїх дитячих оповіданнях, тим самим сприяючи розвитку особистості дітей та формуванню їх особистості.

Діти розвиваються за допомогою різних історій, віршів і потішок. У них розширюються знання, уява, уява, вдосконалюються мовленнєві навички, а це допомагає дітям, які ще не говорять, вивчати рідну мову.

Як майбутня вихователниця я хотіла а би впроваджувати в повсякденну діяльність дітей різні оповідання, вірші, потішки у якомога більшій кількості форм і разів, враховуючи різні вікові особливості, рівень розвитку та інтелекту дітей.

Закінчується дипломна робота формулюванням висновків, списком використаної літератури та резюме українською мовою.

Felhasznált irodalom

- Elbe Hajnalka (2021): *Kárpátaljai magyar gyermekirodalom*. Intermix Kiadó.
- Lovász Andrea (é.n.) Gyermekirodalom Forrásirat hírportál honlapja <http://www.forrasfolyoirat.hu/0012/lovasz.html> [Letöltés ideje: 2021. március. 24]
- Mennei Richard (2018) Friss média hírportál honlapja <https://frissmedia.hu/hir/az-irka-gyermeklap-megtarto-ero-a-karpataljai-magyarsagnak/9688> [Letöltés ideje: április. 28]
- Gombos Péter (2018): *A gyermeknyelv aspektusai*. Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar, Magyar Nyelvi és Kultúratudományi Tanszék.
- Hájas Csilla (2015): *A tekintély tagadó hullámpéldái a magyar gyermekirodalomban* *Hungarológiai Közlemények*. Bölcsészettudományi Kar, Újvidék.
- Sz.é. (2001) Kárpátalja hírportál honlapja <https://karpataljalap.net/2001/11/09/p-punyko-maria-mindig-vannak-terveim> [Letöltés ideje: 2021 március. 29.]
- Milóván Andrea (2004) Kisebbségkutatás hírportál honlapja <https://epa.oszk.hu/00400/00462/00016/12.htm?fbclid=IwAR1GBnSz0G6eHQGa5fg6KCEFX3B1jT9uz4X-LysIYwP2m4Dp0v6YnpdqrMo> [Letöltés ideje: március. 30]
- P. Punykó Mária—Hutterer Éva (2004): *Egyedem-begyedem tengertánc* Kárpátaljai gyermekmondókák. Kiadja a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Tankönyv- és Taneszköz Tanácsa.
- Lukáts János (2013) Pedagógia folyóiratok hírportál honlapja <https://folyoiratok.oh.gov.hu/konyv-es-neveles/gyermekirodalom-gyermekbirodalom> [Letöltés ideje 2021 március. 29]
- Sándor Judit (2005): *Gyermek- és ifjúsági irodalom*. Debreceni Egyetem – Informatikus könyvtáros szak.
- Szalai Borbála (2005): *Férjhez ment a cincérlánya*. Beregszász, Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Tankönyv- és Taneszköz tanácsa.
- Sz.n. (2004) Szellemi kulturális élethír portál honlapja https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/kulhoni_magyarsag/2009/Karpatalja_magyar_saga/pages/004_szellemi.htm?fbclid=IwAR3T0eTo5vJVTmv9nf7IDGbo4GSazJaJShkCn_FDQ8QmUpBFhFGcgeUapY [Letöltés ideje: március. 30]
- Weinrauch Katalin(2012): *Kunkorodó kutyahang*. Ungvár – Budapest. Intermix Kiadó.
- Zubánics László Válogatás Füzesi Magda műveiből születésének 60. évfordulója alkalmából (2012) *A MUTATVÁNYOS MONOLÓGJA* Kiadja: A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet.

Melléklet

Kérdőív

(Óvónők töltik ki)

1. Milyen állást tölt be?

2. Mióta dolgozik óvodapedagógusként?

A) 1 éve B) 1-5 éve C) 10-től több éve D) 20-tól több éve G) 30-tól több éve

3. Melyik felsőoktatási intézményben szerezte a diplomáját? Milyen szakon?

4. Milyen képesítése van?

A) molodsijspecialist B) alapképzés, bakalavr C) mester, magiszter

Kinek/minek hatására döntött úgy, hogy óvónő szeretne lenni?

A) Szülők B) Barátok C) Gyerekek szeretete D) Gyermekkorialom E) _____

4. Mi motiválja a munkája végzésében? _____

5. Vannak-e nehézségei óvónőként?

A) Nem B) Igen C)Ha igen, milyen nehézségei vannak? _____

6. Milyen életkorú gyerekekkel foglalkozik most?

A) 3-4 éves B) 4-5 éves C) 5-6 éves D) Vegyes

7. Hány fős a csoportja? _____

8. Milyen gyakran mesél a gyerekek számára egy héten?

A) hetente egy-két alkalommal B) naponta C) naponta többször D) egyéb

9. Ön milyen típusú meséket részesít előnyben? _____

10. Hogyan alkalmazza szívesebben a mese műfaját?

A) Élőszóban B) Könyvből C) _____

11. Hol és hogyan szokott mesélni? A nap melyik részében használja a meseolvasást?

A)A csoportszobában

B)Az udvaron

C)Spontán helyszínen

D)Foglalkozás keretében

E) _____

12. Szokott-e szemléltetőket használni a meséléshez? S ha igen milyeneket?

A) Képek

B) Bábok

- C) Papírszínház
- D) Diavetítő
- E) Digitális eszközök
- F) Nem használok szemléltetőket

G) _____

13. Ismer-e kárpátaljai magyargyermekírókat? Meg tudna-e nevezni néhányat?

- A) P. Punykó Mária
- B) Benedek Elek
- C) Weinrauch Katalin
- D) Szalai Borbála
- E) Berniczky Éva

F) _____

14. Ismer-e kárpátaljai (magyar) népmesegyűjtőket?

- A) Igen B) Nem _____
- C) Amennyiben igen, nevezzen meg néhányat közülük _____

15. Nevezzen meg néhány mesecímet a kedvencei közül!

–

16. Szokott-e a gyerekek számára kárpátaljai (magyar) népmeséket olvasni?

- A) Igen B) Nem C) egyéb

17. Melyik a kedvenc kárpátaljai (magyar) népmeséje a gyerekeknek? _____

18. A kárpátaljai magyar gyermekírók alkotásai közül Önnek melyik a legkedvesebb?

19. A kárpátaljai magyar gyermekírók alkotásai közül melyek azok, amit leggyakrabban felidéznek a gyerekek? _____

20. Hogyan, milyen forrásokból jutnak hozzá a kárpátaljai magyar gyermekirodalomhoz?

21. Ön szerint mi a mese és a gyermekirodalom legfontosabb szerepe a gyermekek életében? _____

Ім'я користувача:
Ілдіко Гребя

ID перевірки:
1015111396

Дата перевірки:
16.05.2023 12:57:14 CEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
16.05.2023 14:13:46 CEST

ID користувача:
100011752

Назва документа: Füleki Henrietta-Anna

Кількість сторінок: 53 Кількість слів: 12520 Кількість символів: 88402 Розмір файлу: 1.49 MB ID файлу: 1014794218

18.2% Схожість

Найбільша схожість: 4.67% з Інтернет-джерелом (http://real-j.mtak.hu/21787/3/gyermekneveles_2018_6_3_.pdf)

18.2% Джерела з Інтернету

271

Сторінка 55

0.23% Джерела з Бібліотеки

48

Сторінка 56

3.99% Цитат

Цитати

14

Сторінка 57

Не знайдено жодних посилань

0.06% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0.06% Вилучення з Інтернету

2

Сторінка 56

Немає вилучених бібліотечних джерел